

Využití instrumentálních činností k rozvoji hudebních dovedností dětí v mateřské škole

Aneta Miklášová

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Aneta Miklášová
Osobní číslo:	H200017
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Využití instrumentálních činností k rozvoji hudebních dovedností dětí v mateřské škole

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o hudebních činnostech v předškolním vzdělávání.

Vymezení teoretických východisek o uplatnění instrumentálních činností zaměřených na rozvoj hudebních dovedností dětí v mateřské škole.

Zpracování sady aktivit pro rozvoj hudebních dovedností dětí předškolního věku.

Realizace a ověření sady aktivit ve vybrané mateřské škole.

Evaluace sady aktivit a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Jurkovič, P. (2012). *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál.

Koenig, J. (2021). *The Musical Child*. London: HarperCollins Publishers.

Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžičková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Praha: Raabe.

Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.

Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Libuše Jelénková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **18. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 18. listopadu 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně
12.4.2023

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, oplaty nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějšího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdětku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdětku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá využitím instrumentálních činností k rozvoji hudebních dovedností v předškolním vzdělávání. Práce má teoreticko – aplikační charakter. Na základě odborné literatury je vypracována teoretická část, která ve třech hlavních kapitolách vymezuje zásadní pojmy týkající se využití hudebních činností, především instrumentálních činností a rozvoje hudebních dovedností dětí v mateřské škole. Dále se teoretická část zabývá také hudebními předpoklady dítěte, Orffovým instrumentářem a Orffovým Schulwerkem. Na základě těchto teoretických poznatků je následně v praktické části zpracována sada devíti aktivit. Jedná se o sadu instrumentálních aktivit, která byla ověřována v mateřské škole. Následně proběhla evaluace sady, a na závěr sepsání doporučení pro praxi.

Klíčová slova: instrumentální činnosti, hudební činnosti, hudební dovednosti

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the use of instrumental activities to develop musical skills in preschool education. The thesis has a theoretical and applied character. Based on the literature, the theoretical part is developed, which in three main chapters defines the fundamental concepts related to the use of musical activities, especially instrumental activities and the development of musical skills of children in kindergarten. Furthermore, the theoretical part also deals with the child's musical aptitudes, the Orff instrumentarium and the Orff Schulwerk. Based on this theoretical knowledge, a set of nine activities is subsequently developed in the practical part. This is a set of instrumental activities that has been tested in a kindergarten. Subsequently, the set was evaluated, and finally, recommendations for practice were written

Keywords: instrumental activities, musical activities, musical skills

Mé poděkování patří paní Mgr. Libuši Jelénkové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady, ochotu a vstřícnost. Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce Mgr. Janě Bruščíkové, díky které mohla proběhnout realizace praktické části.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PŘEDPOKLADY PRO HUDEBNÍ DOVEDNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	12
1.1 VLOHY.....	12
1.1.1 Hudební vlohy	13
1.2 SCHOPNOSTI.....	14
1.2.1 Hudební schopnosti	15
1.3 DOVEDNOSTI.....	16
1.3.1 Hudební dovednosti.....	17
2 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI V SOUBORU HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V MŠ	19
2.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI.....	19
2.2 POSLECHOVÉ ČINNOSTI.....	20
2.3 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI	21
2.4 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI.....	23
2.5 ORFFŮV INSTRUMENTÁŘ.....	24
2.5.1 Rytmické nástroje Orffova instrumentáře.....	25
2.5.2 Melodické nástroje Orffova instrumentáře	27
3 ROZVOJ INSTRUMENTÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	28
3.1 PRINCIPY SCHULWERKU CARLA ORFFA	28
3.1.1 Práce s říkadly	29
3.1.2 Rozvíjení pěveckých a intonačních dovedností	29
3.1.3 Seznámení s notovým písmem	29
3.1.4 Základní rytmická cvičení.....	29
3.1.5 Improvizační cvičení	30
3.1.6 Taktování a hra na bicí nástroje	30
3.2 ROZVOJ HUDEBNÍCH DOVEDNOSTÍ	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 AKTIVITY PRO VYUŽITÍ INSTRUMENTÁLNÍCH ČINNOSTÍ	33
4.1 OBSAH SADY AKTIVIT.....	34
5 REALIZACE AKTIVIT	36
5.1 AKTIVITA Č. 1 - RYTMIZACE PÍSNĚ.....	36
5.2 AKTIVITA Č. 2 – POZNÁVÁNÍ HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ.....	38
5.3 AKTIVITA Č. 3 – EXKURZE ZA KOSTELNÍMI VARHANY	40

5.4	AKTIVITA Č. 4 – HRA NA BOOMWHACKERY	41
5.5	AKTIVITA Č. 5 – RYTMIZACE BÁSNĚ.....	43
5.6	AKTIVITA Č. 6 – HRA NA BUBENÍKY	46
5.7	AKTIVITA Č. 7 – HRA NA ZVONKY	48
5.8	AKTIVITA Č. 8 – POZNÁVÁNÍ TEMPA V HUDBĚ	49
5.9	AKTIVITA Č. 9 - HRA NA FLÉTNU	51
6	EVALUACE SADY AKTIVIT	54
6.1	AKTIVITA Č. 1 – RYTMIZACE PÍSNĚ	54
6.2	AKTIVITA Č. 2 – POZNÁVÁNÍ HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ.....	54
6.3	AKTIVITA Č. 3 – EXKURZE ZA KOSTELNÍMI VARHANY	55
6.4	AKTIVITA Č. 4 – HRA NA BOOMWHACKERY	55
6.5	AKTIVITA Č. 5 – RYTMIZACE BÁSNĚ.....	56
6.6	AKTIVITA Č. 6 – HRA NA BUBENÍKY	57
6.7	AKTIVITA Č. 7 – HRA NA ZVONKY	58
6.8	AKTIVITA Č. 8 – POZNÁVÁNÍ TEMPA HUDBY	58
6.9	AKTIVITA Č. 9 – HRA NA FLÉTNU	59
6.10	POROVNÁNÍ SEBEREFLEXE A HODNOCENÍ PANÍ UČITELKOU	60
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI	63
	ZÁVĚR	65
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	68
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	69
	SEZNAM TABULEK	70

ÚVOD

Hra na hudební nástroj pro některé představuje náročnou výzvu, pro jiné zase příjemnou zábavu a odpočinek. Mnoho z nás vzhlíží k muzikantům s velkým obdivem a přeje si jejich schopnosti mít. Pro mě osobně je hra na hudební nástroj odreagováním se od každodenních starostí, od zrychleného světa, ve kterém žijeme. Téma využití instrumentálních činností k rozvoji hudebních dovedností dětí v mateřské škole jsem si vybrala zcela záměrně, kvůli mému kladnému vztahu k hudbě. Navíc mě nadchla představa realizace instrumentálních aktivit s dětmi předškolního věku. Představa toho, že se děti mohou na chvíli ocitnout v roli oněch muzikantů, které mnoho z nás tak velmi obdivuje.

Nyní bych stručně popsala, čeho se má bakalářská práce týká. Bakalářská práce má teoreticko – aplikační charakter. V části teoretické si nejprve vymezují hlavní a zásadní pojmy, které se týkají hudebních předpokladů pro hudební dovednosti dětí v předškolním věku. Konkrétně se jedná o pojmy hudební vlohy, hudební schopnosti a hudební dovednosti. V další kapitole jsem se zaměřila na instrumentální činnosti v souboru všech hudebních činností. V mateřské škole to jsou konkrétně činnosti pěvecké, poslechové, hudebně pohybové a právě instrumentální. Tato druhá kapitola, se kromě hudebních činností zabývá také Orffovým instrumentářem. V poslední kapitole teoretické části rozebírám celkový hudební vývoj předškolního dítěte a principy Schulwerku Carla Orffa. Jedná se o principy např. práce s říkadly, základní rytmická cvičení, pěvecké a intonační dovednosti, improvizací cvičení a další.

V praktické části bakalářské práce jsem na základě teoretických východisek vytvořila sadu devíti aktivit. Tyto aktivity se zaměřují na rozvíjení hudebních dovedností dětí, za pomoci hudebních nástrojů. Ve většině aktivit využívám hudební nástroje Orffova instrumentáře, ale také i jiné hudební nástroje např. varhany, boomwhackery či zvonky. Praktická část dále obsahuje podrobný popis realizace všech aktivit, následnou sebereflexi aktivit a hodnocení aktivit zúčastněnou paní učitelkou. Na základě těchto dvou reflexí zpracovávám porovnání a následné doporučení pro praxi.

Co se týče hudebních činností a aktivit v mateřské škole, jedná se o činnosti, které všechny učitelky považují za samozřejmost a do denního programu mateřských škol je běžně zařazují. Nicméně, ve většině případů se jedná pouze o pěvecké činnosti. Neodmyslitelnou součástí hudební činností jsou i činnosti poslechové nebo instrumentální, které by podle mého názoru měly být zařazovány do denního programu mateřských škol častěji.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDPOKLADY PRO HUDEBNÍ DOVEDNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

V první kapitole své bakalářské práce se zaměřím na předpoklady, které by dítě mělo mít, aby bylo schopno určitého hudebního rozvoje. Budu se zabývat především hudebními dovednostmi, hudebními schopnostmi a hudebními vlohami. Všechny tři pojmy spolu úzce souvisí, proto se často mezi sebou zaměňují. Podle Trehuba et al., (2015a In Buren, Mullensiefen, Roeske, & Degé, 2021) mají všichni lidé určitý potenciál pro rozvoj svých hudebních schopností a dovedností ať už v menší, či větší míře (Trehub, et al., 2015a In Buren, Mullensiefen, Roeske, & Degé, 2021), (Merriam, 1964; Blacking, 1995 In Buren, Mullensiefen, Roeske, & Degé, 2021). Samozřejmě v otázce předpokladů pro hudební dovednosti hrají důležitou roli faktory, jako jsou zděděné geny nebo prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. V následujících podkapitolách si osvětlíme rozdíly mezi schopnostmi, dovednostmi a vlohami. Nutno dodat, že se jedná o pojmy z oblasti psychologie. Jak vlohy, tak dovednosti a schopnosti jsou podmíněny psychologií osobnosti a obecně souvisí s pojmy osobnost, dědičnost, individuální specifická (Vágnerová, 2004).

1.1 Vlohy

Jestliže se zabýváme rozvojem dovedností, měli bychom nejprve znát pojem vloha. Vloha je psychologickým pojmem souvisejícím s celkovou strukturou osobnosti jedince. Vlohou rozumíme: „*biologicky vrozený předpoklad pro rozvinutí schopností*“ (Čáp, 2001 In Čáp & Mareš, 2001, s. 152). Jinými slovy, na svět přicházíme s vrozenými vlohami. Tyto vlohy můžeme využít pro rozvoj již konkrétních schopností. To vše pak závisí na mnoha faktorech, jako je prostředí, učení, sociální prostředí (Čáp & Mareš, 2001).

Svémi jedinečnými vlohami se podílíme na různorodosti celé lidské společnosti. Existuje široké spektrum vloh a žádné nejsou úplně stejné. Vlohy můžeme nazvat také jakýmsi dědictvím, které si tedy neseme ve své genetické výbavě po našich předcích. Jsme v nich unikátní, jedineční a specifictí. Toto naše dědictví nalezneme v tzv. pomyslné druhé vrstvě lidské osobnosti (Plamínek, 2020). Nyní si objasníme, co znamená druhá vrstva lidské osobnosti. Jde o individuální nevědomí, které obsahuje vrozené vlastnosti u lidí. Druhá vrstva má s první vrstvou totožný vznik, avšak rozdílná je v tom, že první vrstvu máme všichni stejnou, nebo velmi podobnou a získali jsme ji od našich prapředků před mnoha lety. Druhá vrstva je dědictvím, obrazně řečeno, „po našich rodičích“, tudíž od naší nejbližší rodiny, a je ještě mnohem více specifická. Více si vlohy můžeme přiblížit v definici od

Kohoutka (2000). „*Vloha je prvotní vrozená schopnost, například barvocit či senzomotorika. Je spjata s určitými vrozenými zvláštnostmi anatomické mikrostruktury mozku člověka či jiných živočichů*“ (Kohoutek, 2000). Jinými slovy, jak jsem již uvedla v odstavci výše, jedná se o schopnost, která nám je dána již při narození a postupem času se rozvíjí (Kohoutek, 2000).

Dále o vlohách můžeme říci, že jsou to „*vrozené anatomicko-fyziologické zvláštnosti organismu tvořící vnitřní podmínku pro utváření určité schopnosti*“ (Holas, 2013, s. 39). Neměli bychom si ale myslet, že vloha, která je nám dána, je konkrétní a neměnná. Je to přesně naopak. Vloha je mnohoznačná, dá se tvarovat, a tudíž ji můžeme rozvíjet mnoha směry. Abychom si lépe vysvětlili tvárnost a mnohoznačnost vloh, uvedeme konkrétní příklad: u jednoho jedince může umělecká vloha rozvinout hudební schopnost, a u druhého například výtvarnou schopnost. Stejně tak, jako není u každého stejná kvalita vloh, není stejná ani velikost těchto vloh (Daniel, 2010).

Mezi pojmy vlohy a schopnosti je specifický vztah. Stejná schopnost může vycházet z různých vloh, stejně tak jak tatáž vloha může být prostředkem pro rozvoj různých, odlišných schopností. Stále není úplně jednoznačně ustálena terminologie, co vloha přesně znamená. (Sedlák & Vaňová, 2013).

1.1.1 Hudební vlohy

V předchozí kapitole jsme si přiblížili pojem vloha. Dozvěděli jsme se, že vlohy jsou ovlivněny dědičností. Dědičnost chápeme jako předávání genetické výbavy, všech anatomických, psychologických, fyziologických zvláštností předávající se z generace na generaci. Totéž platí i o hudebních vlohách. Závisí na biologické výbavě člověka, a také na „*vrozené potencialitě*“ jak uvádí Sedlák a Vaňová (2013, s. 50).

Z anatomického hlediska je zásadním faktorem rozvinutost sluchového a pohybového aparátu. Ve vnitřním uchu probíhá proces, díky kterému jsme schopni analyzovat zvuky. Hudební vlohy jsou pak zasazeny konkrétně v hlasovém orgánu, ve kterém se utváří barva hlasu, poloha hlasu apod. „*Hudební vlohy vytvářejí základ pro emocionální citlivost k hudbě, způsob hudebního vnímání, úroveň hudební aktivity i celkový vztah k hudbě*“ (Sedlák & Vaňová, 2013, s. 50). Z toho vyplývá, že vlohy jsou základem pro vztah člověka k hudbě.

Pokud jedinec získá vlivem dědičnosti a dalších faktorů vynikající hudební vlohy, ale nebude se hudbou zabývat, jeho schopnosti se nemusí vůbec rozvinout. Celý proces probíhá také naopak. Jedinec, který je vychováván v hudebním prostředí, hudbou se zabývá, ale nemá

geneticky dané zvláště výjimečné vlohy, může své hudební schopnosti využít daleko více než jedinec s vynikající hudební výbavou, který se nijak hudebně nerozvíjí (Daniel, 2010). Hudební vlohy, které má dítě dáno geneticky, se mohou postupem času díky různým vlivům zdokonalovat. Pokud se na ně bude jedinec zaměřovat a pravidelným cvičením a tréninkem je procvičovat, můžou se hudební schopnosti vyvinout až v hudební nadání (Sedlák & Váňová, 2013).

1.2 Schopnosti

Téměř v každém období života člověk zatouží dosáhnout určitého cíle. Ať už se jedná o schopnost umět hrát na hudební nástroj, naučit se číst a psát nebo třeba jen schopnost nakreslit postavu. To, zda se nám daného cíle podaří dosáhnout, závisí na schopnostech, které máme buď vrozené, nebo jsme je získali díky životu v určitém prostředí a společenství či výukou a cvičením (Gordon, 2010). Pod pojmem schopnosti se skrývá mnoho definic. Čáp a Mareš (2001, s. 151) tvrdí, že schopnosti jsou „*vlastnosti, prostřednictvím kterých se dokážeme naučit určité činnosti a následně je úspěšně vykonávat.*“ Podle Kohoutka (2000) schopnostmi nazýváme takové „*vlastnosti člověka, které podmiňují úspěšné vykonávání činností člověka, a to po stránce kvalitativní, kvantitativní i časové a výkonové.*“ Jedná se o jakési předpoklady člověka, na kterých závisí, zda budeme danou činnost zdárně vykonávat. Jak jsme se již dozvěděli v předchozí kapitole, vlohy jsou základem pro rozvoj schopností. Avšak není to tak, že bychom od narození žádné schopnosti neměli. Až z 80 % mohou být lidské schopnosti zděděné, a nadále je můžeme rozvíjet a zdokonalovat, ať už vědomě či nevědomě, prostředním běžných činností, tréninkem nebo záměrným učením.

Definice, kterou zastává Kovalev In Sedlák & Váňová (2013) schopnosti jsou: „*soubor vlastností lidské osobnosti, který odpovídá požadavkům činnosti a zaručuje její značnou úspěšnost*“ (Sedlák & Váňová, 2013 s. 54).

Existuje několik dělení schopností, ať už na schopnosti obecné a speciální, kdy obecné vlastnosti se využívají téměř ve všech formách činností člověka a jsou předpokladem pro jeho produktivitu a výkonnost. Speciální schopnosti jsou pak uplatňovány při speciálních činnostech člověka například senzomotorická schopnost při postřehu různých odstínů barev, hudební schopnosti, o kterých bude řeč v následující podkapitole (Kohoutek, 2000). Níže vypsane schopnosti jsou rozděleny dle Čápa a Mareše (2001, s. 152):

- Schopnosti verbální – jedná se o slovní porozumění, souvisí s myšlením.
- Schopnosti numerické – jde o početní představy a matematiku.

- Schopnosti prostorové – orientace v prostoru, schopnost prostorových představ, ale sem také řadíme názorné řešení problémů, souvisí i s logickým myšlením.
- Schopnosti paměťové – schopnost zapamatovat si, krátkodobá/dlouhodobá paměť.
- Schopnosti percepční – souvisí se správným vnímání, schopností rozlišovat barvy, zvuky, předměty atd).
- Schopnosti umělecké, sportovní, sociální.

Téma schopností je velmi náročné, a i přes velké množství výzkumů stále poměrně těžce uchopitelné. V psychologii patří k dosud zčásti neprobádaným, a stále spíše hypotetickým úsekům (Sedlák & Váňová, 2013).

1.2.1 Hudební schopnosti

Jak jsem poznamenala v předchozí kapitole, hudební vlohy jsou základem pro hudební schopnosti. Díky hudebním činnostem nastává jejich rozvoj. Uvedu příklad: pokud jedinec má výborný hudební sluch, což je konkrétní hudební schopnost, je to díky tomu, že nejdříve musel zpívat, nebo hrát či dělat nějakou konkrétní hudební činnost. Hudební schopnosti stejně jako schopnosti výtvarné, matematické a další jsou schopností speciální. Pro pojem hudební schopnost neexistuje zatím žádná jednotná definice, ovšem jedná se o velmi podobný pojem jako je hudebnost neboli musicality. Můžeme je zdokonalovat cvičením, opakováním, tréninkem. Rozdílné hudební schopnosti lidí, jsou dány rozdílným nadáním i různou mírou vykonávání hudebních činností (Daniel, 2010), (Drábek, 2004). Podle Sedláka a Váňové (2013) jsou hudební schopnosti „*vnitřní předpoklady k úspěšnému vykonávání hudebních činností*“ (Sedlák & Váňová, 2013, s. 55). Jsou tedy nepostradatelným základem pro zvládnutí konkrétních hudebních aktivit.

V následujícím odstavci přiblížím některé vybrané hudební schopnosti. Nejprve je to **smysl pro rytmus**. Tato hudební schopnost se utváří u všech jedinců ze všech nejdříve. Můžeme se o tom přesvědčit například už u dětí batolecího věku. Smyslem pro rytmus rozumíme „*schopnost, jež nám umožňuje na základě dob a metra správně odměřovat různé rytmické hodnoty, které vznikají násobením a dělením dob*“ (Daniel, 2010, s. 7). Vedle ostatních hudebních schopností je právě tato nejnáročnější z toho důvodu, že někteří jedinci i přes cvik a trénink rytmus nedokáží rozeznat či jej vnímat.

Další konkrétní hudební schopností je **smysl pro metrum**. „*Umožňuje nám správně odměřovat délku dob a respektovat pravidelnost střídání přízvuchných a nepřízvuchných dob*

čili *setrvat v daném taktu*.“ (Daniel, 2010, s. 7). Je to taková schopnost, díky které jsme schopni pochopit metrum určité písně či melodie. Správně zpívat píseň na určené doby a nezkracovat či nepřidávat doby (Franěk, 2007).

Další složkou hudebních schopností je **smysl pro tempo**. Zásadou je, aby jedinec dokázal udržet stále stejné tempo, například při doprovodu skladby, či zpěvu písně. Nezrychluje a ani nezpomaluje. Dokáže si stanovené tempo zapamatovat a zvládne jej udržet po určitou dobu. Do této kategorie také patří reakce na změnu tempa. Jedinec se jednoduše dokáže přizpůsobit změně tempa a následně jej udržet (Franěk, 2007).

Smysl pro hudební formu je schopnost vytvářet náročnější hudební útvary. Podle Daniela (2010) se jedná o takové hudební útvary, které jsou složitější než jeden takt.

Další schopností je **smysl pro výšku tónu**, s kterou souvisí pojmy absolutní a relativní sluch. Nyní si rozebereme sluch absolutní. Tento sluch mají jedinci, kteří si dokážou zapamatovat a poznat určité výšky tónů, dále je dovedou zazpívat, určit, ve které tónině daná skladba je, apod. Jedná se v převážné většině o muzikanty, dirigenty, zpěváky nebo třeba skladatele. Avšak aby člověk mohl tuto profesi vykonávat není třeba dokonalého absolutního sluchu. Člověk s relativním sluchem rozezná, jestli melodie stoupá nebo klesá, zapamatuje si hranou melodii a rozpozná intervaly neboli rozdíly mezi dvěma tóny. Schopnost relativního sluchu je dána každému slyšícímu člověku. Musí se stejně jako absolutní sluch trénovat (Daniel, 2010), (Franěk, 2007).

1.3 Dovednosti

Poté, co jsem objasnila pojmy schopnosti a vlohy je na čase zaměřit se na pojem dovednost. Nejedná se o vrozenou vlastnost, nýbrž vlastnost, která je získaná učením během našeho života. Podle Hartla a Hartlové (2010, s. 108) je dovednost: „*učením získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou*.“ Ve svém slovníku uvádí základní rozdělení dovedností na senzomotorické, intelektové a motorické, sociální a další. Holas (2013, s. 50) dovednosti označuje jako „*cvikem a učením upevněné vykonávání uvědomělých činností, které tvoří předpoklady pro jejich správnou a funkční realizaci*.“ Z psychologického hlediska dovednost vychází z vlastnosti člověka dovedného. Jinými slovy také můžeme říci, že člověk něco dovede zvládne, a to rychle, správně a kvalitně. Nejedná se pouze o motorické pohyby, ale také o myšlenkové a logické operace (Holas, 2013).

Nyní uvedu příklad pro lepší pochopení rozdílu mezi dovednostmi a schopnostmi: můžeme říci, že to, že člověk se naučí hrát na klavír, je schopnost. Tato schopnost se však skládá z jednotlivých dovedností. Proto, aby uměl dobře hrát na klavír si musí osvojit dovednost číst notové písmo, dovednost orientace na klaviatuře a další dílčí dovednosti. Z toho vyplývá, že dovednost je konkrétní a schopnost obecnější. Když se dítě učí hrát na hudební nástroj, musí si osvojit mnoho specifických dovedností, jako jsou například čtení not, držení nástroje, prstoklad. Následným tréninkem a pravidelným cvičením dochází k upevnění dovedností a většímu rozvoji hudební schopnosti (Sedlák & Váňová, 2013).

1.3.1 Hudební dovednosti

Hudební dovednosti patří do kategorie psychologicko – sociální. Nejedná se o vrozené vlastnosti, ale o takové vlastnosti, které získáváme během našeho života. „*Hudební dovednost vymezujeme jako cvikem získanou způsobilost vykonávat úspěšně hudební činnost*“ (Sedlák & Váňová, 2013, str. 71), (Vrkočová, 2005). Mezi základní hudební dovednosti řadí Sedlák a Váňová (2013) sluchové dovednosti, rytmické dovednosti, pěvecké dovednosti, intonační dovednosti, nástrojové dovednosti, hudebně pohybové dovednosti, hudebně tvořivé dovednosti a poslechové dovednosti. Utváření hudebních dovedností podle Sedláka & Váňové (2013, s. 74) probíhá ve čtyřech fázích:

- Kognitivní: fáze, ve které jedinec nabývá znalostí a vědomostí, získává potřebné informace.
- Fixačních: v této fáze své dovednosti upevňuje, opakováním a cvikem zlepšuje.
- Automatizační: dochází k automatickému upevnění dovedností, jedinec zjednodušuje a zpřesňuje své pohyby, jedinec začíná provádět úkony bez většího přemýšlení.
- Kontrolní: tuto fázi většinou vede učitel či odborník, který celý proces kontroluje, podává zpětnou vazbu, popřípadě si všímá špatně osvojených návyků.

Následně pokud se jedinci podaří získat již konkrétní hudební dovednost, odrazí se v ní vazba na hudební schopnosti. Hudební dovednosti nám umožňují dělat rychlé a automatické úkony, nad kterými nemusíme přemýšlet (Holas, 2013), (Sedlák & Váňová, 2013).

Sedlák a Váňová (2013, s. 73-74) z psychologického hlediska dělí hudební dovednosti na:

- Percepční dovednosti: jsou takové dovednosti, při kterých dokáže jedinec vnímat a rozlišit tóny či hudební kvality.

- Motorické dovednosti: sem řadíme zručnost či rychlou pohotovost jedince, ovládnutí motorických funkcí při hře na hudební nástroj, při zpěvu nebo pohybu.
- Senzomotorické dovednosti: jedná se správnou koordinaci senzorických receptorů, výkonných orgánů a složek regulace jednotlivých hudebních úkonů.
- Hudebně intelektové dovednosti: vědomá analýza hudebního materiálu a práce s hudebními pojmy při intonaci, poslechu, interpretaci, tvořivost aj.
- Sociální dovednosti: regulace hudebního chování a jednání při kolektivním (sborovém) provozování hudby.

Pokud si jedinec osvojí všechny tyto dovednosti, jsou posuzovány podle různých kritérií, jako například: rychlost a přesnost úkonu, snížení námahy při provedení úkonu nebo snížení počtu chyb při hraní (Sedlák & Váňová, 2013).

2 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI V SOUBORU HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V MŠ

V této kapitole se věnuji hudebním činnostem v mateřské škole. V mateřské škole jsou nejvíce využívány čtyři základní hudební činnosti, jejichž součástí jsou také instrumentální činnosti. Objasníme si je a přiblížíme v následujících podkapitolách. Dále také v této kapitole rozebírám samotný Orffův instrumentář a jeho melodické a rytmické hudební nástroje.

2.1 Pěvecké činnosti

Pro děti jsou pěvecké činnosti přirozenou záležitostí, se kterou se denně setkávají nejen v mateřské škole. Lišková (2012, s. 21) ve své publikaci uvádí že: „*zpěv je přirozený lidský projev stejně jako řeč.*“ Jedná se o nejběžnější, a zároveň nejdůležitější činnost ze souboru všech hudebních činností. Pěvecké činnosti provází děti od narození. Můžeme dokonce říci, že dítě slyší matčin hlas již v prenatálním období. Nejen hlas, ale i sluch je potřeba zapojit při jejich realizaci. Citlivost sluchu se v posledních letech snižuje kvůli reprodukováné hudbě, proto je velmi důležitý zpěv rodičů či živá hudba (Tichá & Raková, 2007), (Raková, Štíplová, & Tichá, 2016).

Dětem jsou zpravidla pěvecké činnosti nejbližší. Učitelky mateřských škol je také nejvíce využívají, protože se jedná o nejsnáze realizovatelnou hudební činnost. Samotný zpěv pak prospívá vývoji dítěti jak po fyzické, tak po psychické stránce a má mnoho příznivých účinků – zlepšuje dýchání, výrazně ovlivňuje řeč, slouží ke zklidnění a odbourání stresu, napomáhá k překonávání komunikačních bloků a také zlepšuje řečový projev. Dítě si také díky zpěvu procvičuje paměť a pozornost (Lišková, 2012). Při pěveckých činnostech by učitelka měla dbát a kontrolovat správné dýchání dětí při zpěvu, správnou výslovnost a intonaci (Kubecová, Pehelová, Slavíková, Růžičková, & Váňová, 2017).

Sedlák a Váňová (2013, s. 280) ve své publikaci uvádí, že pěvecké činnosti se mohou uskutečnit několika způsoby, a sice:

- imitací neboli nápodobou slyšených písní či melodických úryvků,
- zpěvem z představy (reprodukcí zapamatovaných melodií),
- pěveckou tvořivostí a zejména improvizací,
- vokální intonací, tj. zpěvem podle not,

- tvořivou intonací.

Existuje také několik zásad, které je potřeba dodržovat při pěveckých činnostech v mateřské škole. Pro děti je vhodné zvolit písničky, které se zpívají v jednoduchých tóninách a nezatěžují hlasovou výbavu dítěte (hlasivky). Kubecová et al., (2017) zmiňuje zásadu správného dýchání, kdy by dítě při zpěvu mělo využívat hrudně-bráničního dýchání nikoli pouze bráničního. Neměli bychom volit písně, kde děti na začátku nastupují příliš silnými tóny, ale zvolit písně, které mají tzv. měkké začátky. V neposlední řadě by učitelka měla být pro děti vzorem a je vhodné, aby byly při zpěvu doprovázeny hudebním nástrojem (Kubecová et al., 2017).

Pokud chceme v mateřské škole realizovat pěvecké činnosti, měli bychom znát jejich metodiku. S nejmenšími dětmi je dobré začít říkankami, které se pohybují v několika málo tónech, a následně přejít k jednoduchým dětským písničkám. Pro děti je velmi atraktivní, pokud k učení nové písně zvolíme také pohybovou činnost. Starší děti zvládnou i náročnější písničky, avšak je důležité dbát na jejich postoj při zpěvu. Také bychom je neměli nechat dlouho stát na jednom místě a při zpěvu být otočení zády k dětem (Kubecová et al., 2017), (Tichá & Raková, 2007).

2.2 Poslechové činnosti

Poslechové činnosti jsou další ze základních hudebních činností, které se využívají v předškolním vzdělávání. Děti se s poslechem hudby setkávají již v raném věku, neboť nás, tak jako ostatní hudební činnosti, každodenně obklopuje. V kapitole uvedené výše jsem zmínila, že ke zpěvu je zapotřebí také sluch. Dítě proto, aby dokázalo zpívat, musí umět nejprve soustředěně poslouchat. Následně může dítěti určitá melodie utkvět v paměti. Pokud tuto určitou melodii má dítě dostatečně naposlouchanou, může si ji začít pobrukovat a pak zpívat. (Raková, Štíplová, & Tichá, 2016). Derevjaníková a Dzurilla (2014, s. 36) uvádí, že cílem poslechových činností v mateřské škole je *„vychovávat vnímavého a aktivního posluchače hudby, který si získá vztah k hudbě na celý život.“* To znamená, že poslechem hudby se také rozvíjí emoční citění. Poslech napomáhá utváření lidských hodnot, velmi významně působí na psychiku dítěte. Daniel (2010, s. 83) uvádí, že poslech hudby je tzv. *„receptivní složka hudební výchovy.“* Receptivní neboli poslech je jedním ze způsobů, který nám hudbu přibližuje.

V celkovém ohledu jsou pro učitele mateřských škol poslechové činnosti náročnější jak na přípravu, tak na realizaci, a proto jsou do denního programu mateřských škol zařazovány jen

zřídka. V dnešní době dostává přednost hudba reprodukováná před hudbou živou. Reprodukovaný poslech hudby však dětem neprospívá hned v několika ohledech. Může způsobit otupování smyslů a odvádět děti od tzv. mimovolního poslechu. (Lišková, 2012). Mimovolním poslechem hudby rozumíme přirozené poslouchání zvuků, které nás obklopují, nikoliv záměrný poslech reprodukováné hudby.

Během poslechových činností se snažíme nejen o to, aby dítě aktivně poslouchalo hudbu, ale především, aby ji dokázalo vnímat a porozumět jí. Podstatou je vcítit se do melodie či zvukové stopy a plnohodnotně hudbě naslouchat. Pokud je tohoto dítě schopno, dokáže se pak jednodušeji přizpůsobit při zpěvu či hře například změně tempa v písni, určit dynamiku skladby a přizpůsobit se také barvě skladby (Derevjaníková & Dzurilla, 2014). Poslech hudby dá dítěti určitý základ, pro jeho další hudební rozvoj. Díky hudebnímu poslechu může u dítěte dojít v pozdějším věku k samotné produkci hudby. Poslechové činnosti jsou tedy klíčovými činnostmi pro rozvoj dalších hudebních činností a v mateřské škole by měly mít své patřičné místo (Daniel, 2010), (Raková, Štíplová, & Tichá, 2016).

Poslechové činnosti v mateřské škole je potřeba postupně rozvíjet a stejně jako ostatní hudební činnosti mají i poslechové své určité metody a postupy. Nejdříve bychom pro děti měli přichystat vhodné a podnětné prostředí, ve kterém mohou rozvíjet svůj sluch. První přípravnou fází pro poslechové činnosti je podle Liškové (2012) sluchová výchova, při které dětem nabízíme bohatou škálu zvuků (sluchové pexeso). V dalším kroku by již dítě mělo být schopno určit písničku podle melodie či rytmu. Posléze si osvojuje intonační dovednosti. Poslechové činnosti nabízí mnoho výhod do budoucího života dítěte (Lišková, 2012), (Tichá & Raková, 2007).

2.3 Hudebně pohybové činnosti

Pohyb dětí do mateřské školy neodmyslitelně patří. Můžeme si pro začátek uvést několik málo příkladů. Dítě jde ráno do mateřské školy, během dne cvičí s paní učitelkou, běhá s dětmi na zahradě, apod. Už velmi malé dítě dokáže pohybem reagovat na slyšenou melodii. Ve většině případů se jedná o spontánní projev, který je začátkem pro rozvoj tanečních dovedností. „*Pohybové schopnosti jsou považované za vnitřní předpoklady organismu na pohybovou činnost.*“ (Derevjaníková & Dzurilla, 2014, s. 45). Jedná se o takové činnosti, které řadíme do skupiny estetických a zároveň také tělovýchovných aktivit. Kubecová In Engelthalerová, Kubecová, & Raušerová (2019) řadí tyto činnosti mezi bio-psycho-sociální složky osobnosti dítěte předškolního věku. Hudebně pohybové činnosti jsou prostředníkem

k vyjadřování například našich pocitů, emocí, ale také se jedná o způsob komunikace. Hudebně pohybová výchova v mateřské škole slouží k rozvoji základních pohybových dovedností a umožňuje nám vyjadřovat hudbu celým tělem, proto jsou tyto činnosti řazeny do činností silně prožitkových (Engelthalerová et al., 2019).

Při hudebně pohybových činnostech je důležité dbát na spontánní projev dítěte, jeho zájem a radost z pohybu. Stejně tak jako ostatní hudební činnosti i hudebně pohybové činnosti pozitivně ovlivňují psychickou i fyzickou stránku dítěte. Jedním z jejich účinků je například uvolnění, zlepšení soustředěnosti a pozornosti dítěte. Nesmíme opomenout, že příznivě ovlivňují rozvoj paměti, sluchu a aktivizují všechny smysly (Engelthalerová et al., 2019), (Lišková, 2012).

Mezi hudebně pohybové činnosti řadí Lišková (2012, s. 47):

- jednoduché pohybové prvky, uvolňovací cviky a správné držení těla,
- pohybové hry, chůzi běh či poskoky, hra na tělo, do které řadíme různé tleskání a dupání,
- pohyb s hudebně vyjadřovacími prostředky,
- pohybová improvizace,
- dětské lidové taneční hry,
- pohybové ztvárnění písní,
- pohyb a poslech.

Stejně jako u pohybové výchovy, hudebně pohybové činnosti ovlivňují a podporují zdravý vývoj dítěte, posilují jeho fyzickou kondici nebo přispívají ke zlepšení koordinace pohybu (Lišková, 2012). Pokud se učitelka chystá realizovat tyto činnosti v mateřské škole, měla by nejprve vhodně zvolit hudbu, dále dát dítěti dostatečný prostor pro rozvoj a zdokonalování pohybových schopností dítěte, což znamená řádně dítě motivovat při hudebně pohybových činnostech a zároveň být jeho vzorem. Ideální je zpívat dětem a nechat je, aby pohybem přirozeně a spontánně na zpěv či reprodukovanou hudbu reagovaly, dbát na správné držení těla dětí a výběr vhodných. Ideální je využívání hry na tělo (Engelthalerová et al., 2019).

2.4 Instrumentální činnosti

Instrumentálním činnostem se věnuje celá má bakalářská práce. V praktické části jsou všechny aktivity zaměřené právě na využití těchto instrumentální činností, prostřednictvím kterých se zaměřuji na rozvíjení hudební dovednosti dětí. Nyní si vysvětlíme, co jsou to instrumentální činnosti.

Instrumentální činnosti jsou specifické hudební činnosti, při níž „*subjekt na základě osvojených nástrojových i jiných hudebních dovedností a zpravidla i znalosti notového písma vytváří zvukovou podobu hudebních děl*“ (Sedlák & Váňová, 2013, s. 289), hovoříme o činnostech, při kterých rozvíjíme hudební dovednosti využíváním hudebních nástrojů. Sedlák a Váňová (2013) popisují tyto činnosti jako osvojené nástrojové dovednosti, nicméně v mateřské škole se děti s těmito hudebními nástroji teprve seznamují a tyto dovednosti si teprve osvojují. Taktéž znalosti notového písma není v mateřské škole potřebnou záležitostí. Tyto činnosti jsou realizovány jak samostatně, tak v kolektivu lidí. Sedlák a Váňová (2013, s. 289) realizaci instrumentálních aktivit popisují několika způsoby:

- učení nápodobou slyšených rytmů, melodií, úryvků písní a skladeb,
- hrou z představy již dříve slyšené a zapamatované hudby,
- nástrojovou improvizací a tvořivým hledáním v tónovém materiálu,
- hrou podle not.

Instrumentální činnosti jsou tedy realizovány velmi podobným způsobem jako činnosti pěvecké. V předškolním věku je nejběžnější způsob realizace instrumentálních aktivit učení nápodobou slyšených rytmů či melodií. Dále také nástrojovou improvizací. Pro starší děti je spíše typická hra z představy či hra podle not (Sedlák & Váňová, 2013). Dzurilla a Derevjaníková (2014, s. 31) tvrdí, že „*hudební nástroje pro děti představují konkrétní zvuk, zdroj tónu v abstraktním zvukovém světě.*“ Pro děti, ale také pro dospělé, je poměrně obtížné představit si, jak může tón znít, a proto využíváme hudebních nástrojů, které mu dávají jakousi praktickou podobu (Dzurilla & Derevjaníková, 2014).

Co se týče instrumentálních činností v mateřské škole, jsou vykonávány prostřednictvím jednoduchých a lehko ovladatelných hudebních nástrojů, při kterých děti nepotřebují znalost not. Cílem instrumentálních činností v mateřské škole je rozvoj hudebního vnímání, smyslu pro rytmus nikoliv přesně zahráný hudební doprovod skladby. Díky jednoduchým hudebním

nástrojům v mateřské škole se děti mohou naučit rozlišovat jak dynamiku v písni, kdy poznávají, zda hudba hraje silně či slabě, tak barvu zvuku (Lišková, 2012).

V mateřské škole bychom měli přizpůsobovat instrumentální aktivity věku dítěte. Pro nejmladší může být manipulace s hudebními nástroji poměrně obtížná, proto je dobré začínat s hrou na tělo a rytmickými říkankami, používat hry se slovy atd. Instrumentální hra, stejně jako všechny hudební činnosti, má mnoho pozitivních účinků. Rozvíjí motorické dovednosti při manipulaci s nástroji podporuje vytváření pohybových stereotypů, což znamená osvojení si určitého pohybu při rytizaci písni. Dále také podporuje fantazii a kreativitu dítěte. Pro dítě může být hra na hudební nástroj dorozumivacím prostředkem při neverbální komunikaci. Instrumentální činnosti mají nespočet příznivých účinků. Podporují rozvoj sluchového vnímání, rytmického cítění. Děti mohou experimentovat s různými, a pro ně novými zvuky, osvojit si rytmické vzorce a mnoho dalších (Ben – Tovim & Boyd, 2007), (Kubecová et al., 2017).

2.5 Orffův instrumentář

Ve většině mateřských škol u nás jsou z celé řady hudebních nástrojů, nejčastěji využívány hudební nástroje Orffova instrumentáře. S nápadem dát dětem do rukou jednoduché hudební nástroje, na které by dokázaly hrát i nejmladší děti předškolního věku, přišel poprvé Carl Orff, ve 20. letech 20. století (Synek, 2004), (Česká Orffova společnost, 2022). Není pochyb o tom, že využívání hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře v mateřských školách má pro děti pozitivní přínos. Jak uvádí Sedlák & Váňová (2013, s. 301) ve své publikaci: „*Hra na Orffovy nástroje je výrazným aktivizujícím prostředkem, naplňujícím touhu dětí po zvuku a činnosti.*“ Nejenže je hra na hudební nástroj pro děti zpestřující aktivitou, ale může také pomáhat prohlubovat nebo úplně probouzet jejich celkový zájem o hudbu. Mimo jiné hra na hudební nástroj velmi úzce souvisí s rozvojem dětské tvořivosti, představivosti a také fantazie, což je v předškolním věku velmi důležité (Sedlák & Váňová, 2013).

Orffův instrumentář obsahuje rytmické hudební nástroje, melodické hudební nástroje a někdy také uváděné strunné hudební nástroje. V následující podkapitole si první dva zmíněné druhy nástrojů rozebereme podrobněji. Sada hudebních nástrojů se skládá např. z dětských bubínků, činelů, trianglů, metalofonů, ozvučných dřívěk aj. Tyhle hudební nástroje jsou přizpůsobené dětem, aby je mohly jednoduše samy ovládat, a jsou vytvořené tak, aby se s nimi dala provádět široká škála her a aktivit, které u dětí podporují například

rozvoj rytmického citění, hudebního vnímání a také pomáhá procvičovat soustředění a postřeh dětí (Šimanovský, 2011).

2.5.1 Rytmické nástroje Orffova instrumentáře

Rytmické nástroje mají v mateřských školách mnohem větší využití než nástroje melodické. Je to tím, že pro děti jsou rytmické nástroje jednodušší na manipulaci a jejich výhodou je to, že děti při hře na rytmické nástroje nemusí umět číst notové zápisy. Rytmické nástroje vydávají zpravidla stále stejnou zvukovou stopu. To znamená, že vydávají zvuk v jediné tónové výšce (Kubecová et al., 2017). Níže jsem uvedla, které hudební nástroje řadíme mezi rytmické nástroje Orffova instrumentáře. U každého nástroje také popisují způsob, jakým na příslušný hudební nástroj hrajeme:

Ozvučná dřívka – Jedná se o pár dřevěných či bambusových paliček, které mají krátký, příjemný dozvuk. Obvykle na ně hrajeme tak, že oběma dřívky ťukáme o sebe. Lze je ale také využít dalším způsobem, a to tak, že si vytvoříme v jedné ruce „korýtko“, do kterého vložíme dřívko. Druhým dřívkem ťukáme o dřívko položené v ruce. Ozvučná dřívka využíváme ke hře rychlejších pasáží (Derevjaníková & Dzurilla, 2014), (Lišková, 2012).

Bubínek – Velmi často v mateřské škole používaný a pro děti atraktivní, rytmický nástroj. Má okrouhlý rám potažený buď kůží nebo plastem. Na bubínek, ať už menší nebo větší, se může hrát několika způsoby: buď pouze pomocí úderů prsty, dále paličkami s plstěnou nebo filcovou hlavičkou, přičemž úderem paličky vzniká zvuk. Taktéž se můžeme setkat s bubínkem, který je umístěn na speciálním stojanu nebo jej můžeme uchopit pouze do rukou či nechat stát na samotné podstavě bubnu (Čížek, 2008), (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Tamburína – Tamburína má velmi podobný základ jako bubínek. Jedná se o kruhovitý nástroj, opět potažený plastovou blánou. Na okraji tamburíny jsou umístěny po obou stranách malé kovové plíšky, které při úderu vydávají zvuk. Na tamburínu můžeme hrát několika způsoby. Nejběžnějším způsobem hry na tamburínu jsou údery prstů či celé dlaně. Zvuková stopa tamburíny je spíše kratší, zvuk není ani příliš dunivý, ani plný, neboť tamburína není uzavřena vzduchovým prostorem (Čížek, 2008), (Lišková, 2012).

Triangl – Kovový trojhran, který můžeme držet pomocí nylonového vlákna v jedné ruce a druhou rukou na něj hrajeme pomocí kovové tyčinky, při čemž údery kovovou tyčinkou vedeme na vodorovnou část trianglu. Triangl může být také zavěšený na stojánku. Právě tento hudební nástroj má velký dozvuk, a proto jej využíváme spíše při hraní dlouhých tónů. Můžeme jej používat také k ukončení písně (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Činely – Velké činely můžeme jednou rukou držet za poutko a druhou rukou na ně hrát. To vše za pomoci měkké plstěné paličky. Jednotlivé údery vedeme jemně k okraji talíře. Pokud chceme rozezvučený činel utlumit, dotkneme se jeho okraje. Činel může být také zavěšený na stojanu (Lišková, 2012).

Prstové činelky – Menší prstové činelky držíme v každé ruce za malé poutko. Hrajeme na ně tak, že okrajem jednoho prstového činelu udeříme do okraje druhého a díky tomu činely vyloudí daný zvuk. Druhý způsob hraní je takový, že si činelky navlékneme na vrchní článek palce a prostředníčku a údery prstových činelku o sebe vytvoří zvukovou stopu (Lišková, 2012), (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Rumba koule – Rumba koule jsou dřevěné koule, které držíme v jedné ruce za držadlo a pomocí úderů do dlaně naší druhé ruky, a tím vydávají zvuky. Dalším způsobem, kterým můžeme na rumba koule hrát, je rychlé kmihotavé třepání ze strany na strany, díky čemuž vzniká zvuk. Uvnitř každé rumba koule je různá náplň, která vytváří odlišný zvuk. Většinou se jedná o slabší nebo silnější šustivý zvuk. Obdobnou variantou rumba koulí jsou chraštítka, která fungují na podobném principu (Lišková, 2012), (Derevjaníková & Dzurilla, 2014).

Zvonky – Zvonky jsou tvořeny plastovou či dřevěnou rukojetí, která je připevněna na hlavní části zvonku, tzv. pohárku. Uvnitř této části se nachází kulička upevněná na pružině. Pro jejich rozezvučení musíme zvonek uchopit jednou rukou za rukojeť a vlnovitými pohyby ze strany na stranu bude kulička bouchat o hrany zvonku (Kubecová et al., 2017).

Rolničky – Rolničky mají na sobě držátko, za které je držíme v jedné ruce. Hrajeme na ně tak, že jejich údery vedeme o hřbet naší druhé ruky. Zvuk rolniček působí velmi vesele a dokážeme jimi ozvláštňit atmosféru při realizaci hudebních činností (Lišková, 2012).

Tympány – Na tento nástroj hrajeme opět měkkou plstěnou paličkou. Abychom vyvodili příjemný zvuk, vedeme úder paličkou do poloviny poměru blány. Bývají umístěné právě na stojanu a většinou se tam vyskytují ve dvojici (Lišková, 2012).

Dále mezi rytmické hudební nástroje Orffova instrumentáře řadíme: drhlo, rourový bubínek, wood block, temple block nebo například kastaněty.

2.5.2 Melodické nástroje Orffova instrumentáře

Sbírka melodických nástrojů Orffova instrumentáře je méně rozrostlá než sbírka rytmických nástrojů. Tyto nástroje na rozdíl od rytmických nástrojů mají konkrétní tónový rozsah a jsou laděny buď do sopránových, altových nebo basových výšek. Dříve sestava melodických nástrojů obsahovala také zobcovou flétnu. Mezi melodické hudební nástroje Orffova instrumentáře řadíme:

Xylofony – Jedná se o hudební nástroj skládající se z hracích kamenů, které jsou rozličně laděny. Na rozdíl od metalofonu má xylofon dřevěné hrací kameny. Nutno také dodat, že kameny jsou různých délek a jsou uspořádány za sebou. Na xylofon hrajeme pomocí dvou gumových anebo tvrdých plstěných paliček, které při úderu na kameny xylofon rozezvučí. Tón xylofonu zní krátce a nedoznívá (Čížek, 2008), (Kubecová et al., 2017).

Zvonkohry – Zvonkohry, stejně tak jako metalofony mají kovové hrací kameny. Mohou obsahovat také kameny s tóny fis, cis, či b. Díky nim můžeme hrát písně, které se pohybují i v jiných tóninách. Běžně se můžeme setkat s takovými typy zvonkohry, jejichž kameny jsou vyndávací (Kubecová et al., 2017).

Metalofony – Na tento hudební nástroj hrajeme také měkkými plstěnými paličkami. Tón metalofonu má delší dozvuk. Stejně jako zvonkohry, má i metalofon své kameny vyrobené z kovu (Kubecová et al., 2017).

Melodické nástroje v mateřské škole využíváme většinou k hraní doprovodu, zřídka k hraní melodie. Tyto nástroje lze také využít při rytmických činnostech. Obecně melodické nástroje v mateřské škole slouží spíše ke zpestření hudebních činností, neboť hra na tyto nástroje není pro předškolní děti jednoduchou záležitostí. Kromě zpestření využívají učitelky mateřských škol melodické nástroje k různým tvořivým hrám se zvuky. Chceme – li je však zařadit do hudebních aktivit v mateřské škole, je vhodné využít je pro doprovod písní, a to nejlépe v kvintách, tzn. v intervalech, které jsou od sebe vzdáleny o pět tónů např. C a G nebo D a A (Kubecová et al., 2017), (Synek, 2004).

3 ROZVOJ INSTRUMENTÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Dítě dokáže již od útlého věku provést nespočet různých pohybů. Patří sem i takové pohyby, které vyvolají zvuk. Pro děti jsou takové pohyby vytvářející zvuky zajímavým podnětem a lákadlem, především v období mezi prvním a druhým rokem života (Jurkovič, 2012).

Rozvoj instrumentálních dovedností v předškolním věku zahrnuje výuku především motorických dovedností, které jsou potřebné pro manipulaci s jednoduchými dětskými hudebními nástroji. Kromě hudebních pedagogů Kodály a Suzukiho propagoval hudební výchovu v předškolním vzdělávání právě Carl Orff. Dodnes v mateřských školách využíváme při hudebních činnostech principů jeho Schulwerku. V následující kapitole se pokusím přiblížit principy Schulwerku Carla Orffa (Franěk, 2013).

3.1 Principy Schulwerku Carla Orffa

Schulwerk Carla Orffa je jedinečné hudební pětisvazkové dílo. Jedná se o soubor říkadel, rytmicko-melodických cvičení a instrumentálních skladeb, jejichž smyslem je všestranná hudební a hudebně-pohybová výchova (Holas, 2001).

Schulwerk je dílem uznávaným po celém světě, zejména pro svůj přínos v rámci podpory kreativity u dětí, a možnosti zapojení se do realizace hudby (Česká Orffova společnost, 2022).

Principy Schulwerku

Orff kladl důraz na „*přirozené předpoklady a zájmy každého dítěte a jeho touhy po vlastním uměleckém vyjádření – bez ohledu na věk či talent.*“ (Drgáčová & Kotůlková, 2007, s. 37) To se také stalo jednou ze zásad při tvorbě Schulwerku samotného. Podle Orffa je důležité umožnit v co největší možné míře aktivitu a sebevyjádření dítěte. Dle něj je podstatné, aby se děti učily improvizovat a vytvářet tak vlastní rytmy a melodie, používat říkanky, písně a také skladby přímo dotvářet (Česká Orffova společnost, 2022). Vrkočová (1999) pak uvádí, že Orff se už od mládí zabýval spojením hudby a pohybu a na základě tohoto zájmu poté vznikla koncepce jeho Schulwerku.

Nyní bych vysvětlila některá základní metodická hlediska Orffova Schulwerku.

3.1.1 Práce s říkadly

Přednes říkadel je podle Orffa základem prvních hudebních hodin. Před prací samotnou je příhodné provést krátký rozhovor a seznámit děti s říkadlem. Následně by měla učitelka dětem přeříkat říkadlo ve velmi výrazném rytmu. Poté už učitelka zapojí děti a vyzve je, aby zkusily říkadlo zopakovat. Dalším stupněm je **říkadlo s mluveným doprovodem**. Učitelka z textu říkadla vybere několik rytmicky výrazných slov, které předříkává a děti se jejich stálým opakováním cvičí v pravidelném a přesném opakování rytmických figur. Jakmile si tuto metodu a způsob provedení osvojí a procvičí, mohou k doprovodu používat drobné bicí nástroje. Tomuto dalšímu kroku říká Orff **říkadlo s nástrojovým doprovodem** (Hurník & Poš, 1969).

3.1.2 Rozvíjení pěveckých a intonačních dovedností

Hurník a Poš (1969) uvádí rozvoj těchto dovedností pomocí **melodizace říkadel na dvou tónech**. Spočívá v tom, že děti zkusí z říkadla vytvořit nejjednodušší podobu písničky. Nejčastěji se k tomu využívá sestupná malá tercie. Dalším způsobem je **hledání „zvolací“ formulky**, což znamená, že vybrané dítě zpěvně vyvolává jméno spolužáka. Takto postupuje třikrát, přičemž vždy vyvolává o něco silněji a naposledy pak jednu slabiku podrží delší dobu. Na závěr můžeme pěvecké a intonační dovednosti rozvíjet pomocí **zpívaného dialogu** (Hurník & Poš, 1969).

3.1.3 Seznámení s notovým písmem

Tato metoda není vhodná pro děti předškolního věku. V tomto případě není podstatné, kdy děti začnou noty číst. Rytmus je v podstatě možné zaznamenávat hned od prvních hodin. Není důležité, aby byl rytmus zaznamenáván pomocí skutečných not, ale může se zapisovat např. pomocí různě dlouhých čárek (Hurník & Poš, 1969).

3.1.4 Základní rytmická cvičení

Sem řadí Orff **rytmickou deklamaci slov**. Její princip spočívá v tom, že děti opakují několikrát za sebou jedno jméno a následně další. Poté jsou děti rozděleny do dvou skupin a každá bude opakovat jedno ze jmen. Dále budou obě skupiny zároveň opakovat svoje jméno, ale s různou dynamikou a odlišnou barvou hlasu. Součástí cvičení je také **vymýšlení slov k danému rytmu**. Děti k rytmu, který učitel vytleskává, vymýšlí slova. Tato slova však nemusí nutně mít správnou rytmizaci, je však důležité, aby byla k danému rytmu správně použita – nesmí být použita ve svém přirozeném rytmu. Dalším krokem je velmi podobná

rytmická deklamace slovních skupin. Poslední rytmické cvičení je **rytmizace otázek a odpovědí** (Hurník & Poš, 1969).

3.1.5 Improvizační cvičení

Hra na ozvěnu – jedná se o hru, při které učitelka vytleskává krátké věty s obvyklou délkou trvání jeden nebo dva takty a děti pak tyto věty opakují. Mezi improvizační cvičení patří i **rytmizace textu**. Následně **rytmické doplňovací cvičení**, při kterém dochází ke spojení „hry na ozvěnu“ a nejprostších „otázek a odpovědí“. Dalším cvičením je **melodizace rytmů a vymýšlení textů k rytmům**. V rámci melodizace jsou využívána říkadla, která děti nezpívají, ale vyťukávají je na melodické nástroje. Při vymýšlení textu pak děti vytváří text na daný rytmus. Posledním cvičením je **melodické doplňovací cvičení**, které je prováděno na zvonkohry nebo xylofony (Hurník & Poš, 1969).

3.1.6 Taktování a hra na bicí nástroje

Stejně jako „hra na ozvěnu“, tak také **taktování** patří k základním rytmickým cvičením. S tímto cvičením by se děti měly seznámit co nejdříve, protože příprava na taktování je zároveň přípravou pro následné hraní na diatonické nástroje. Nejprve děti předvádí údery rukou ve vzduchu a následně se seznamují s taktovacími figurami. Práce s předškolními dětmi se v rámci nástrojové hry zaměřuje především na hru na malé **bicí nástroje** (Hurník & Poš, 1969).

3.2 Rozvoj hudebních dovedností

Carl Orff tvrdil, že se jen velmi zřídka narodí dítě, které je naprosto nemuzikální. Podle něj „*skoro každé dítě v některém směru reaguje a je schopné vývoje*“ (Carl Orff In Jurkovič, 2012, s. 74) Již malé děti jsou schopny rozvíjet hudební dovednosti ovšem pouze na té nejzákladnější úrovni (Jurkovič, 2012).

K instrumentálním činnostem řadíme již zmíněné tleskání, kterého je dítě schopno v prvním roce života, a ačkoliv se to nezdá, jedná se o základ pro instrumentální hru. S poslechovými činnostmi se setkávají děti od narození, pěvecké činnosti děti rozvíjí sice až v pozdějším věku, ale už jako batolata dokáží svým hlasem vyloudit určitý zvuk. V neposlední řadě hudebně pohybové činnosti mohou děti rozvíjet spontánní projevem tance, a to hned, jakmile se naučí stát (Jurkovič, 2012), (Koenig, 2021). V prvních šesti letech života dítěte dochází celkově k největšímu muzikálnímu vývoji, stejně tak jako v dalších oblastech. Čím jsou děti starší, tím víc se u nich projevuje iniciativa i o hudební aktivity. Tento fakt jsem si sama

ověřila při realizaci sady aktivit v mateřské škole (Koenig, 2021). Níže rozeberu hudební vývoj dítěte v předškolním věku.

Pokud se jedná o hudebně pohybové činnosti, v průběhu třetího roku života se pohyby dítěte začínají koordinovat. Dítě začíná vnímat rytmus a pohyby přizpůsobuje podle něho. Hudebně pohybové činnosti bychom v mladším předškolním věku měli začínat a končit obvyklým rituálem. Dítě se také teprve učí vnímat své vlastní tělo (Slavíková, 2012).

Pokud se zaměříme na pěvecké činnosti, dítěti se také průběžně vyvíjí hlasový orgán a kolem třetího roku života je charakteristické spontánní prozpěvování, kdy dítě začne zpívat, např. při procházce, při jídle, nebo typicky při hraní s hračkou. Mnohokrát děti dokáží dříve zpívat a pak teprve mluvit. Ideální je začínat s vícekrát zmiňovanými říkadly, které budeme postupně rytmizovat. Je důležité dbát na to, abychom neublížili dětskému hlasu, který je zpočátku jemný a tenký. Učitelky mateřské školy by měly být obeznámeny, jak pracovat s dětským hlasem v předškolním věku (Slavíková, 2012).

U dětí je v prvních letech života důležitý poslech živé hudby, neboť limbický systém, místo, kde se hudba zpracovává je v prvních letech života plně funkční. Díky hudbě cítíme potěšení, a to z toho důvodu, že náš mozek uvolňuje dopamin a oxytocin (Koenig, 2021). Kolem čtvrtého roku života se výrazně vyvíjí také sluchový orgán. V tuto dobu se děti poprvé dokáží soustředit na poslech hudby. V předškolním věku usilujeme o rozvoj vnímavosti a motorických dovedností. Naším cílem není z dětí udělat hudební virtuózy (Slavíková, 2012). Ve věku od tří do čtyř let je naslouchání a schopnost zachytit emocionální podněty důležitým vývojovým mezníkem. Naše poslechové dovednosti můžeme prostřednictvím hudební praxe neustále zdokonalovat (Koenig, 2021).

Co se týče rozvoje instrumentálních dovedností dětí přibližně kolem pátého roku života je dítě již schopno správné manipulace a použití hudebního rytmického nástroje v určitém tempu. Obecně je pro děti předškolního věku ideální začínat s rytmickými hudebními nástroji. Melodické nástroje jsou spíše ozvláštnění k doprovodu písně. Děti zatím na melodické nástroje zpravidla nehrají z toho důvodu, že k jejich používání je potřeba notového písma (Slavíková, 2012).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 AKTIVITY PRO VYUŽITÍ INSTRUMENTÁLNÍCH ČINNOSTÍ

V praktické části jsem vytvořila sadu aktivit instrumentálních činností pro rozvoj hudebních dovedností dětí. Sada instrumentálních aktivit je vhodná pro děti ve věku od čtyř do šesti let a obsahuje celkem 9 aktivit. Aktivity se týkají především rozvoje hudebního sluchu, rytmického cítění, tonálního cítění a paměti pro rytmus. Tuto sadu aktivit si blíže popíšeme v podkapitole níže. V této části nalezneme cíle praktické části bakalářské práce a dále pak informace o mateřské škole, ve které jsem aktivity realizovala. Realizace aktivit probíhala od prosince 2022 až dubna 2023.

- **Cíle aplikace**

1. Zpracování sady aktivit pro rozvoj hudebních dovedností dětí předškolního věku.
2. Realizace a ověření sady aktivit ve vybrané mateřské škole.
3. Evaluace sady aktivit a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

V konkrétních aktivitách jsem navrhla již podrobnější cíle jak z pohledu dítěte, tak z pohledu učitele.

- **Cíle sady aktivit**

1. Seznámit děti s rozličnými hudebními nástroji.
2. Rozvíjet u dětí rytmické cítění prostřednictvím instrumentální hry.
3. Rozvíjet u dětí hudební sluch pomocí instrumentálních činností.
4. Podpořit hudební představivost u dětí prostřednictvím instrumentálních aktivit.
5. Podpořit hudební paměť u dětí pomocí instrumentálních činností.
6. Rozvíjet harmonické cítění prostřednictvím instrumentální hry.

- **Subjekty realizace**

Aktivity jsem ověřovala v mateřské škole ve Zlínském kraji, nacházející se v obci, která čítá okolo 3400 obyvatel. Děti v mateřské škole jsou umístěny celkem do tří tříd – třída Sluníček (2-3 let), Včeliček (3-5 let), třída Mravenečků (5-6 let). Kapacita mateřské školy je celkově 74 míst a je přizpůsobena i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Doménou mateřské školy je folklórní soubor, se kterým děti vystupují na veřejných akcích v naší vesnici. Samotné aktivity jsem realizovala ve třídě Včeliček.

- **Třída Včeličky**

Třidu Včeliček navštěvuje ve školním roce 2022/2023 celkem 20 dětí. Celkový počet dětí čítá 8 děvčat a 11 chlapců. Jedná se o věkově heterogenní skupinu, protože jsou zde děti od tří do pěti let. Ve třídě se nenachází žádné dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, ani žádné dítě cizí národnosti. Celkově se s dětmi pracovalo dobře. Ve většině případů byly snaživé, poslušné a aktivní. Pro mladší děti (3 roky) byly aktivity poměrně náročné. Při ověřování aktivit jsem pracovala se skupinou nejméně 9 dětí a nejvíce se 17 dětmi. Exkurze se zúčastnilo celkově 36 dětí. Při ověřování aktivity č.5 a č.6 měla mateřská škola spojený provoz z důvodu jarních prázdnin, proto jsem aktivity ověřovala s dětmi ve věku od tří do šesti let.

4.1 Obsah sady aktivit

Níže uvedená tabulka obsahuje přehled všech aktivit, které jsem v sadě instrumentálních aktivit realizovala. Jednalo se o devět aktivit, z čehož bylo osm řízených činností, a jedna exkurze. Volila jsem řízené činnosti z důvodu obtížnosti instrumentálních aktivit vzhledem k věku dětí. Témata jsem neformulovala, a to z toho důvodu, že jsem kromě oblasti rozvíjení zvolila i způsob rozvíjení. V tabulce jsou uvedeny tedy pouze názvy aktivit. Dále jsou zde uvedeny cíle z pohledu učitele a cíle z pohledu dítěte nejčastěji dva, vyjma aktivity č. 7, kde je uveden pouze jeden, a také organizační formy a metody. Aktivity mám následně podrobněji rozepsány v kapitole realizace aktivit. Nejčastěji používanou metodou bylo manipulování, které nahrazovalo hru na hudební nástroje.

Název aktivity	Oblast rozvíjení	Cíle z pohledu učitele	<u>Organizační forma</u> Metody
	Způsob rozvíjení	Cíle z pohledu dítěte	
Aktivita č.1 <i>Rytmizace písně</i>	Rytmické cítění	Vysvětlit dětem princip rytmu v písni Představit dětem rytmus vybrané písně	<u>Řízená činnost</u> Manipulování Rozhovor Předvádění
	Rytmizace pomocí Orffových nástrojů	Dodržet rytmus písně Interpretovat rytmus písně	
Aktivita č.2 <i>Poznávaní hudebních nástrojů</i>	Hudební představitost	Podpořit u dětí schopnost rozeznávat barvu tónu Podpořit u dětí schopnost sluchové orientace	<u>Řízená činnost</u> Rozhovor Předvádění Manipulování Vysvětlování
	Rozlišování barvy tónu	Rozpoznat sluchem hudební nástroj Identifikovat zvuk hudebního nástroje v prostoru	

Aktivita č.3 <i>Exkurze za kostelními varhany</i>	Hudební paměť	Seznámit děti s kostelními varhany Podpořit u dětí rozpoznání dynamiky skladby	<u>Exkurze</u> Vysvětlování Rozhovor Demonstrace
	Získávání znalostí o hudebním nástroji	Zapamatovat si informace o hudebním nástroji Soustředěně poslouchat hudební ukázkou skladby	
Aktivita č.4 <i>Hra na boomwhackery</i>	Hudební sluch	Podpořit u dětí schopnost rozlišovat výšky tónů Představit dětem melodii vybrané písně	<u>Řízená činnost</u> Předvádění Demonstrace Manipulování Rozhovor
	Rozlišování výšek tónu	Seřadit boomwhackery podle výšky tónů Předvést melodii písně pomocí boomwhackerů	
Aktivita č.5 <i>Rytmizace básně</i>	Rytmické cítění	Provést s dětmi rytmičnou deklamaci textu Procvičit s dětmi hrubou motoriku	<u>Řízená činnost</u> Předvádění Imitace Rozhovor Dramatizace
	Rytmičká deklamace textu	Dodržet daný rytmus při recitaci básně Předvést pohybem daný rytmus	
Aktivita č.6 <i>Hra na bubníky</i>	Rytmické cítění	Provést s dětmi rytmičká cvičení Podpořit u dětí rytmičké cítění prostřednictvím bubnování	<u>Řízená činnost</u> Rozhovor Předvádění Manipulování Napodobování
	Rytmizace pomocí Orffových nástrojů	Zopakovat rytmičký úryvek Interpretovat rytmus skladby pomocí orffových nástrojů	
Aktivita č.7 <i>Hra na zvonky</i>	Harmonické cítění	Podpořit schopnost konsonance a disonance	<u>Řízená činnost</u> Manipulování Rozhovor Předvádění
	Rozlišování tónových souzvuků	Rozpoznat konsonanci od disonance	
Aktivita č.8 <i>Poznávání tempa v hudbě</i>	Hudební sluch	Rozvíjet u dětí schopnost rozlišování dynamiky a tempa Podpořit u dětí schopnost pohotově reagovat na změnu tempa a dynamiky	<u>Řízená činnost</u> Manipulování Rozhovor Předvádění Demonstrace
	Rozpoznávání tempa a dynamiky v hudbě pomocí Orffových nástrojů	Rozpoznat měnící se tempo a dynamiku Reagovat na změnu tempa a dynamiky	
Aktivita č.9 <i>Hra na flétnu</i>	Hudební sluch	Provést s dětmi dechové cvičení Představit dětem píseň Běžela ovečka	<u>Řízená činnost</u> Rozhovor Předvádění Manipulování Demonstrace Dramatizace
	Rozlišování výšek tónu	Dodržet pravidla správného dýchání Interpretovat melodii písně Běžela ovečka	

Tabulka 1 – Obsah sady aktivit

5 REALIZACE AKTIVIT

Ověřování a realizace probíhala po dobu čtyř měsíců. Většinu aktivit jsem realizovala v blocích po dvou aktivitách. Obvykle jednu aktivitu před svačinou a druhou po svačině. Doba trvání jedné aktivity byla v rozmezí od 20 do 45 minut, vyjma exkurze, která trvala jednu hodinu. Každá aktivita obsahuje hru na hudební nástroj, prostřednictvím kterého děti rozvíjely hudební dovednosti, jako jsou například: hudební sluch, rytmické cítění, harmonické cítění nebo hudební paměť.

5.1 Aktivita č. 1 - Rytmizace písně

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Rytmické cítění / Rytmizování s Orffovými nástroji

Forma: Řízená činnost

Metody: Manipulování, rozhovor, vysvětlování, převádění, napodobování, komunitní kruh

Prostředky a pomůcky: Ozvučná dřívka, CD, rádio

Datum realizace: 9. 12. 2022

Časová dotace: 20 – 25 minut

Tabulka 2 – Didaktická strategie – aktivity č.1

Charakteristika dětí

V den realizace první aktivity se ve třídě Včeliček nacházelo 15 dětí, 7 dívek a 8 chlapců. Jednalo se o věkově heterogenní třídu, ve věku od tří do pěti let. Realizace aktivity s mladšími dětmi byla náročná. Mladší, tříletí chlapci neustále vyrušovali a odbíhali. Starší děti vyvinuly snahu a po několika opakování dokázaly píseň zrytmizovat. Ve třídě nebylo žádné dítě se speciálními vzdělávacími potřebami.

Průběh aktivity

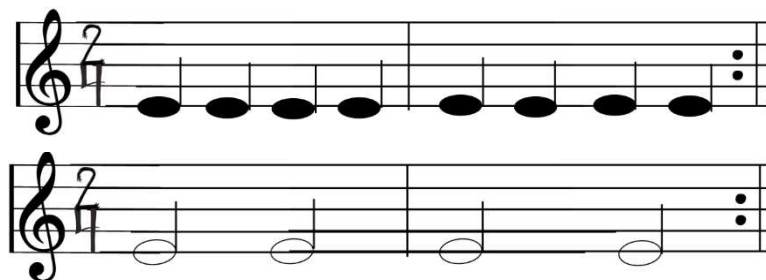
Úvodní část

Na úvod jsem se s dětmi posadila do herny a vytvořila komunitní kruh. Děti jsem obeznámila s tím, že nyní je budu nějaký čas navštěvovat a budeme spolu zkoušet hrát na různé hudební nástroje. Poté jsem řekla, že začneme hudebním nástrojem, který dobře znají, a to konkrétně ozvučnými dřívky. Dětem jsem ozvučná dřívka rozdala, a následně jsme si vyzkoušeli manipulaci s ozvučnými dřívky. Následně jsem děti vyzvala, aby si vyzkoušely do nich ťukat. Děti zkoušely ťukat nejprve silně a poté slabě. Vysvětlovala jsem jim, že se jedná o intenzitu zvuku. Pokud ťukáme silněji, dřívka budou vydávat hlasitější zvuk a naopak.

Hlavní část

Jakmile si děti vyzkoušely manipulaci s dřívky, řekla jsem jim, aby ozvučná dřívka na chvíli odložily. Přesunuli jsme se k hlavní části. Nejprve jsem dětem pustila písničku *Já mám koně, vraný koně*, kterou jsme si zazpívali. Poté jsem řekla dětem, aby si nachystaly ruce a zkusily vytleskávat rytmus písničky. Vytleskávala jsem rytmus a ony ho podle mě opakovaly. Následně jsme si již do rukou vzali ozvučná dřívka a vyzkoušeli si písničku znovu zrytmizovat. Ťukali jsme na každou druhou dobu. Pak jsem dětem, řekla, že si písničku vyzkoušíme ještě naposled, ale tentokrát rychleji. Budeme ťukat na každou dobu.

Poté jsem děti rozdělila do dvou skupin. První skupina si stoupla na jednu stranu místnosti a druhá skupina na opačnou stranu. První skupina měla za úkol ťukat na každou dobu a druhá skupina na každou druhou. Takto jsme zrytmizovali písničku: *Já mám koně, vraný koně* dvěma různými rytmy. Potom jsem vyměnila skupiny, aby si každá skupina vyzkoušela odlišný rytmus. Nakonec si všechny děti sedly před tabuli a tentokrát měly za úkol soustředit se na svůj rytmus tak, aby ho kamarád vedle nepopletl.

Obrázek 1 – Rytmičké úryvky

Závěrečná část

Na závěr jsem od dětí ozvučná dřívka vysbírala. Tentokrát jsme již komunitní kruh nevytvořili, ale řekla jsem jim, aby si našly volné místo v herně a posadily se. Zeptala jsem se jich, pro koho z nich byla aktivita těžká. Přihlásilo se několik chlapců. Jich jsem se dál ptala, co pro ně bylo nejtěžší. Kluci odpovídali např. „*takové to bouchání*“ nebo „*ty dřívka, když jsme spolu ťukali*“. Nakonec jsem si s dětmi zahrála jejich oblíbenou pohybovou hru, jelikož jsem viděla, že potřebují pohyb a jsou neklidné. Všechny jsem pochválila a přesunula se s nimi do třídy.

5.2 Aktivita č. 2 – Poznávání hudebních nástrojů

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Hudební představivost / Rozlišování barvy tónu

Forma: Řízená činnost

Metody: Rozhovor, předvádění, manipulování, vysvětlování

Prostředky a pomůcky: Bubínek, flétna, tamburína, triangel, ozvučná dřívka, drhlo, prstové činelky, boomwhacker, chrastítko, xylofon, kus látky

Datum realizace: 9. 12. 2022

Časová dotace: 35 minut

Tabulka 3 – Didaktická strategie – aktivita č.2

Charakteristika dětí

Ve třídě Včeliček bylo v den realizace aktivit 15 dětí, z toho 7 dívek a 8 chlapců. Ve třídě se nacházely děti ve věku od tří do pěti let, tudíž se jednalo o věkově heterogenní třídu. Děti se mnou aktivně spolupracovaly. Byly snaživé a poslušné. Všechny se do aktivity zapojily. Bylo vidět, že je aktivita zaujala, a i po skončení v ní neustále chtěly pokračovat. Děvčata byla úspěšnější a téměř všechny nástroje poznala. Kluci byli trochu živější, ale i přesto se snažili, a ve většině případu dokázali nástroj určit.

Průběh aktivity

Úvodní část

Nejprve jsem si připravila hudební nástroje, které budou děti poznávat a následně na ně hrát. Tyto hudební nástroje jsem zakryla kusem látky a s dětmi jsme si sedli okolo nich. Úkolem dětí bylo nahmatat pod látkou jeden hudební nástroj, následně jej pojmenovat a poté na něj zahrát. Jednalo se o aktivitu na principu Kimovy hry. Aby si děti lépe nástroj zapamatovaly, vždy po vytažení jsme jeho název vždy vytleskaly. Takto jsme postupně vybírali hudební nástroje z pod látky. Některé děti byly velmi zvědavé a pod látku sahaly ještě před tím, než jsem je vyzvala. Dětem jsem přitom také vysvětlovala, jak se s jednotlivými nástroji manipuluje. Důležité bylo, aby si děti zapamatovaly zvuk nástroje. Poté jsme se přesunuli k hlavní části aktivity.

Hlavní část

Děti jsem rozdělila do dvou skupin. Zvolila jsem rozdělení na skupinu chlapců a děvčat. Děvčata měla za úkol vybrat si jakýkoliv nástroj, který jsme poznávali během Kimovy hry. Dívky si vybraly nástroj, který je nejvíce zaujal. Následně si děvčata sedla s hudebními

nástrojů na jednu stranu herny a chlapci na druhou stranu herny. Skupina chlapců měla za úkol pomocí sluchu určit, jaký nástroj hraje, která dívka jej má a popřípadě kolik hudebních nástrojů slyšeli. Chlapci museli být otočeni ke zdi, aby na dívky neviděli. Jakmile byly obě skupiny připraveny, vybrala jsem jednu dívku, které jsem poklepala na rameno. Tato zvolená dívka začala hrát na hudební nástroj, který měla v rukou. Jednalo se o krátkou ukázkou zvuku nástroje. Jakmile jsem jí opět poklepala na rameno, bylo to znamení, že má přestat hrát. Následně jsem vyzvala chlapce, aby určili, kolik nástrojů slyšeli a o jaké nástroje se jednalo. Chlapci se ihned rozběhli a označili hrající děvče. Potom jsem se jich ptala, jak se jmenuje nástroj, na který dívky hrály, dále, zda neslyšeli hrát více nástrojů a také, jaký měl nástroj zvuk, například, zda byl příjemný, hlasitý, tichý atd. Poté šli chlapci na svá místa a opět jsem zvolila děvče nebo děvčata, která mají hrát. V momentě, kdy jsem vybrala více dívek najednou, měli kluci s určováním hrajících nástrojů problém. V dalším kroku jsem obě skupiny prohodila. Děvčata dala do rukou hudební nástroje chlapcům a šla si sednout na druhou stranu místnosti. Bylo náročné neustále chlapcům vysvětlovat, aby nástroj používali až v momentě, kdy jim poklepu na rameno. Na stejném principu jsme tedy pokračovali v aktivitě. Děvčata určovala, které zvuky hudebních nástrojů slyšela, popřípadě kolik jich slyšela a jak se jmenují.

Závěrečná část

Jakmile jsem si všimla, že chlapci již nevěnují aktivitě pozornost, poprosila jsem děti, aby mi všechny nástroje sesbíraly a uklidily. Poté jsem dětem řekla, aby vytvořily kruh. Do rukou jsem si vzala tamburínu. V momentě, kdy jsem na tamburínu hrála, děti musely běhat. Když jsem přestala hrát, vyřkla jsem nějaký název hudebního nástroje, například buben. S dětmi jsem předstírala, že hrajeme na buben, chodili jsme do kruhu a dramatizací jsme předváděli hru na buben. Poté jsem opět začala hrát na tamburínu a děti začaly běhat. Následně jsem opět přestala a vyřkla hudební nástroj, například kytara. Předváděli jsme hru na kytaru a chodili jsme okolo. Takto jsme v aktivitě pokračovali dál. Nakonec jsem se dětí zeptala, pro koho byla aktivita poznávání nástrojů podle zvuků náročná a musí proto ještě potrénovat. Téměř nikdo se nepřihlásil. Děti říkaly, že aktivita byla lehká a určovat nástroje pro ně bylo jednoduché.

5.3 Aktivita č. 3 – Exkurze za kostelními varhany

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Hudební sluch / Získávání znalostí o hudebním nástroji

Forma: Exkurze

Metody: Vysvětlování, rozhovor, demonstrace

Prostředky: Kostelní varhany

Datum realizace: 26. 1. 2023

Časová dotace: 1 hodina

Tabulka 4 – Didaktická strategie – aktivita č.3

Charakteristika dětí

Dne 26. 1. 2023 se děti ze třídy Včeliček a třídy Mravenečků zúčastnily exkurze za kostelními varhany. Třída Včeliček čítala celkově 17 dětí, z toho 6 děvčat a 11 chlapců. Jednalo se o věkově heterogenní třídy, neboť se zde nacházely děti ve věku od tří do pěti let. Ve třídě mravenečků se nacházelo celkově také 17 dětí z toho 8 děvčat a 9 chlapců. Jednalo se o věkově homogenní třídu, protože zde byly děti ve věku od pěti do šesti let. Ve třídě Mravenečků se nacházel jeden chlapec se speciálními vzdělávacími potřebami, kterému byla přidělena paní asistentka. Děti byly během exkurze pozorné a hodné. Na otázky paní varhanice se snažily odpovídat.

Náplň exkurze

Paní varhanice seznámila děti s kostelními varhanami. Podělila se s dětmi o historii tohoto nástroje. Děti se také dozvěděly, na jakém principu varhany fungují, a zjistily, co jsou to píšťaly. Měly možnost nahlédnout také do vnitřní části varhan a nakonec se posadily za samotnou klaviaturu. Exkurze obsahovala také hudební ukázky známých kostelních písní.

Průběh exkurze

Dne 26. 1. 2023 jsem dětem ze třídy Včeliček domluvila exkurzi s paní varhanicí. Paní ředitelka mě požádala, aby se exkurze mohla zúčastnit třída nejstarších Mravenečků, protože se právě seznamují s kostelem v naší obci. S paní varhanistkou jsem se domluvila a ta souhlasila. Celkem se tedy exkurze zúčastnilo 36 dětí, 3 paní učitelky a 1 paní asistentka. V 10:00 jsme s dětmi přišli místního chrámu. Vystoupali jsme po točitých schodech na kůr. Zde nás již čekala paní varhanice, která děti přivítala. Děti si posedaly a paní varhanice začala dětem říkat základní informace o našem kostele, ale především o varhanech. Následně

děti vyběhla k tomu, aby poslouchaly, odkud vychází tóny varhan a zahrála první píseň. Nejprve začala hrát potichu a postupně zesilovala a přidávala tóny. Děti zvuk varhan velmi zaujal, ihned hledaly, odkud zvuky vychází. Jakmile varhanice dohrála, děti už rychle ukazovaly, že zvuky vycházejí z píšťal. Varhanice je pochválila a děti dál pozorně poslouchaly její výklad. Následně děti vyzvala, aby se šly podívat na varhany zevnitř. Přitom vyprávěla, že píšťaly mají motor a je nutné, aby do nich proudil vzduch. Poté, co si všichni prohlédli vnitřní část varhan, vyzvala děti, aby se shromáždily kolem nástroje a podívaly se, kolik klapek a knoflíků varhany mají. Zahrála druhou píseň Ave Maria. V poslední části exkurze si děti znovu sedly a paní varhanice jim dala hádanku – kolik píšťal mají varhany v našem kostele. Děti říkaly třicet, sto, padesát apod. Překvapila je odpovědí: dva tisíce. Dozvěděly se, že varhanám se říká královský nástroj. Před poslední písničkou jim řekla, aby pozorně poslouchaly, zda někdy tuto píseň slyšely. Zahrála Svatební pochod a některé děti hned začaly vykřikovat, že písničku už slyšely. Exkurze se velmi zdařila. Byly nadšené děti i paní učitelky. Paní varhanice odvedla skvělou práci. Děti byly varhanami naprosto fascinované a dokázaly varhanici celou dobu pozorně poslouchat. Pro děti to bylo nová zkušenost. Poděkovali jsme a přesunuli jsme se do mateřské školy na druhou část aktivity.

5.4 Aktivita č. 4 – Hra na boomwhackery

<p><u>Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení:</u> Hudební sluch / Rozlišování výšek tónů</p> <p><u>Forma:</u> Řízená činnost</p> <p><u>Metody:</u> Předvádění, rozhovor, demonstrace, manipulování</p> <p><u>Prostředky a pomůcky:</u> Boomwhackery, papírové noty, barevné papíry, tabule</p> <p><u>Datum realizace:</u> 26. 1. 2023</p> <p><u>Časová dotace:</u> 30 minut</p>
--

Tabulka 5 – Didaktická strategie – aktivita č.4

Charakteristika dětí

V den realizace aktivity se ve třídě nacházelo celkem 17 dětí, z toho 6 děvčat a 11 chlapců. Opět se jednalo o věkově heterogenní třídy, neboť ve třídě byly děti ve věku od tří do pěti let. Nejmladší chlapec Matyáš se aktivity nezúčastňoval. Během výstupu byl plačtivý a unavený. Spolupráce s ostatními dětmi byla bezvadná. Byly šikovné a snaživé. Hra na boomwhackery byla pro děti zajímavá a bylo patrné, že je boomwhackery zaujaly. Byla jsem příjemně překvapená a nadšená, že se dětem nakonec podařilo písničku zahrát.

Průběh aktivity

Úvodní část

S dětmi jsme na úvod aktivity vytvořili v herně komunitní kruh, ve kterém jsem děti nejprve chtěla s boomwhackery seznámit. Každému jsem rozdala jednu trubku, kterou si mohly ohmatat a vyzkoušet, jaký tón vydává. Také jsem dětem řekla, že boomwhacker vydává tón, pokud s ním bouchneme například o ruce, o stehna či o zem. Zeptala jsem se, zda jim trubka připomíná nějakou část varhan. Starší děti mi správně odpovídaly, že vypadají podobně jako píšťaly varhan. Poté jsme dětmi zkoumali délku trubek a také jsme zjistili, že každá vydává trochu jiný tón. S dětmi jsme potom zkusili trubky seřadit od nejhlubšího tónu po nejvyšší. Zmínila jsem také, že každá nota má své jméno a také to, že jsme z boomwhackerů právě poskládaly stupnici C dur. Několik vybraných dětí jsem postavila do řady a jejich úkolem bylo stupnici C dur zahrát. Přitom jsem jim pomáhala a ukazovala, kdo má kdy hrát.

Hlavní část

V hlavní části výstupu jsem dětem řekla, že pomocí těchto boomwhackerů jsou schopni zahrát i samotnou písničku. Na magnetickou tabuli jsem připnula vytištěné barevné noty. Noty byly v barvě boomwhackerů, aby pro děti bylo jednodušší rozeznat (pochopit), kdy mají hrát. Vybrala jsem písničku: *Sedí liška pod dubem*, neboť se jedná o jednu z jednodušších dětských písniček. Vyzvala jsem pět dětí, aby si sedly před tabuli a každému jsem rozdala příslušné trubky. První a poslední dítě mělo nejtěžší úkol, jelikož muselo bouchnout vícrát. Dětem jsem vždy dávala pokyn, kdy mají hrát. Následně jsme ke hraní přidali i zpěv. Poté se před tabulí vystřídala druhá skupina dětí. Postupovala jsem stejně jako u první skupiny. Dětem jsem vždy dala pokyn, kdy mají hrát. Po několika opakování již děti hrály písničku bez větších problémů. Nakonec se před tabulí vystřídala i třetí skupina, se kterou jsem postupovala stejně jako u dvou předchozích skupin.

Obrázek 2 - Boomwhackery

Závěrečná část

Na závěr jsme s dětmi vytvořili komunitní kruh. Vzhledem k tomu, že děti chtěly v hraní na boomwhackery pokračovat, vzala jsem tužku a papír a společně jsme vymysleli seznam písniček, které bychom se při příští návštěvě mohly naučit. Seznam jsme poté vyvěsili na tabuli. Ptala jsem se dětí, jak se jim líbila exkurze i hra na boomwhackery. Od dětí i od učitelek jsem dostala velmi pozitivní ohlasy. Zhodnotili jsme také, zda bylo pro děti obtížné rozeznávat tóny. S rozeznáváním výšek tónů měly problém mladší děti. Nakonec jsem děti pochválila, poděkovala jim za spolupráci a přesunuli jsme se do třídy.

5.5 Aktivita č. 5 – Rytmizace básně

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Rytmické cítění / Rytmická deklamace slov

Forma: Řízená činnost

Metody: Dramatizace, rozhovor, imitace, předvádění, demonstrace

Prostředky a pomůcky: Vytisknuté hudební nástroje, spínací špendlík

Datum realizace: 17. 2. 2023

Časová dotace: 20 minut

Tabulka 6 – Didaktická strategie – aktivita č.5

Charakteristika dětí

Ve třídě Včeliček se v den realizace aktivity nacházelo 9 dětí. Jednalo se o věkově heterogenní třídu, protože zde byly děti ve věku od 3 do 6 let. Mateřská škola měla v pátek 17. 2. 2023 spojený provoz z důvodu jarních prázdnin. Všechny děti byly tedy ve třídě Včeliček. Jelikož byly ve třídě děti, které jsem neznala, byla jsem pro ně nová. Nicméně děti mne přijaly a byly velmi šikovné a snaživé. Chovaly se ke mně mile a spolupracovaly se mnou. Menším dětem chvíli trvalo, než pochopily zadání aktivity. Starší děti neměly s aktivitou žádný problém.

Průběh aktivity

Úvodní část

Na úvod jsme s dětmi vytvořili v herně komunitní kruh, ve kterém jsem je seznámila s hudební básničkou. Několikrát jsme si básničku zopakovali, aby byla pro děti co nejlépe zapamatovatelná. Následně jsme si vyzkoušeli hru na tělo, konkrétně pohyby, které budou muset při básničce vykonat. Pohyby jsem nejprve předváděla sama a děti je napodobovaly.

Jakmile jsem si byla jistá, že děti básničku s hrou na tělo zvládnout, začala jsem vybraným dětem přidělovat role konkrétních muzikantů. Nástroje jsem jim připínala pomocí spínacích špendlíků na triko.

Hlavní část

Vybrala jsem sedm dětí, které dostaly roli sedmi muzikantů. Jejich úkolem bylo po zaznění jejich jména vystoupit z kruhu a předvádět, že na hudební nástroje hrají. Nejprve jsme si básničku s hrou na tělo vyzkoušeli několikrát přeříkat.

Představení básničky

„Zpívala si kapela, bubeníka neměla. Zatoulal se někde v lese, řek, že buben neunese. – 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

(Jakmile zazní slovo bubeník, jmenovaný vystoupí z kruhu, začne kruh obcházet a předvádí, že hraje na buben. Při slovech „*buben neunese*“ odchází opodál a sedá si na zem.)

Zpívala si kapela, houslistu však neměla. Zatoulal se kdesi v poli, bodejť ho ty nohy bolí. – 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

(Jakmile zazní slovo houslista, jmenovaný vystoupí z kruhu a obchází jej. Předvádí, že hraje na housle. Při slovech „*nohy bolí*“ odchází za bubeníkem opodál a sedá si na zem.)

Zpívala si kapela, pianistu neměla. Zatoulal se na statku, prý tam byl už od pátku. - 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

(Jakmile zazní slovo pianista, jmenovaný vystoupí z kruhu a obchází jej. Předvádí, že hraje na piano. Při slovech „*od pátku*“ odchází za bubeníkem a houslistou opodál a sedá si na zem.)

Zpívala si kapela, basistu však neměla. Zatoulal se v cizí zemi, teď tam sedí na kamení. - 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

(Jakmile zazní slovo basista, jmenovaný vystoupí z kruhu a obchází jej. Předvádí, že hraje na basu. Při slovech „*na kamení*“ odchází za ostatními hudebníky.)

Zpívala si kapela, kytaristu neměla. Zatoulal se na cestě, chtěl nést závoj nevěstě. - 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

(Jakmile zazní slovo kytarista, jmenovaný vystoupí z kruhu a obchází jej. Předvádí, že hraje na kytaru. Při slovech „*závoj nevěstě*“ odchází za ostatními hudebníky.)

Zpívala si kapela, trumpetistu neměla. Zatoulal se ve dvoře, traktor mu prý neoře. - 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

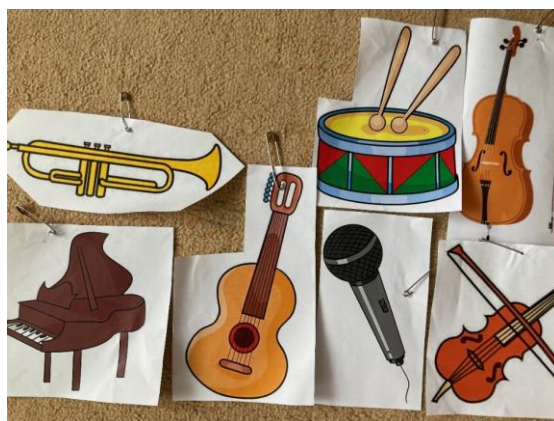
(Jakmile zazní slovo trumpetista, jmenovaný vystoupí z kruhu a obchází jej. Předvádí, že hraje na trubku Při slovech „prý neoře“ odchází za ostatními hudebníky.)

Zpívala si kapela, zpěvák však neměla. Zatoulal se na letišti, stál na jiném stanovišti. - 4x tlesknutí, 4x dupání, 6x pleskání o boky, 1x tlesknutí s kamarádem

(Jakmile zazní slovo zpěvák, jmenovaný vystoupí z kruhu a obchází jej. Předvádí, že zpívá. Při slovech „jiném stanovišti“ odchází za ostatními hudebníky.)

Zpívala si kapela, muzikanty neměla, měli špatné spojení, všichni byli ztraceni.“ – chytíme se za ruce a točíme se v kruhu, přitom dupeme.

(Při slovech „byli ztraceni“ všichni spadnout na zem.)

Obrázek 3 – Obrázky hudebních nástrojů

Závěrečná část

Na závěr jsem se s dětmi přesunula do třídy. Děti si posedaly ke stolům. Rozdala jsem dětem list, na kterém byli vytištěni čtyři smajlíci. Děti měly za úkol zhodnotit aktivitu na základě smajlíků. Pokud se jim aktivita velmi líbila, vybarvily usměvavého smajlíka, pokud ne, vybarvily zamračeného. Dále zde byli smajlíci – spíše se mi aktivita líbila a spíše se mi aktivita nelíbila. Dvě mladší děti nedokázaly porozumět mým pokynům a vybarvily smajlíky všechny.

5.6 Aktivita č. 6 – Hra na bubeníky

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Rytmické cítění / Tvořivá práce s rytmem

Forma: Řízená činnost

Metody: Předvádění, rozhovor, napodobování, manipulování

Prostředky a pomůcky: Reprodukční, bubenické paličky, mobilní telefon

Datum realizace: 17. 2. 2023

Časová dotace: 25 minut

Tabulka 7 – Didaktická strategie – aktivita č.6

Charakteristika dětí

Ve třídě Včeliček se v den realizace aktivity nacházelo 9 dětí. Jednalo se o věkově heterogenní třídu, protože zde byly děti ve věku od tří do šesti let. Mateřská škola měla v pátek 17. 2. 2023 spojený provoz kvůli jarním prázdninám. Všechny děti byly tedy ve třídě Včeliček. Jelikož byly ve třídě děti, které jsem neznala, byla jsem pro ně nová. Děti byly velmi šikovné a snaživé. Chovaly se ke mně mile a spolupracovaly se mnou. Menším dětem chvíli trvalo, než pochopily zadání aktivity. Starší předškoláci neměli s aktivitou žádný problém. Celkově jsem byla nadšená ze spolupráce dětí a spokojená s výsledkem aktivity.

Průběh aktivity

Úvodní část

Doma jsem ze dřeva vyrobila malé bubenické paličky. Tyto dřevěná paličky si děti ráno při příchodu do mateřské školy obarvily. Úkolem dětí bylo nabarvit obě paličky stejnou temperovou barvou. Postupně jsme je dávali schnout. Mladším dětem jsem při barvení pomáhala. Starší chlapci se mě poté ptali, zda si mohou vybarvit ještě jedny paličky, protože se jim aktivita líbí. Protože bylo ve třídě málo dětí a já měla paličky v zásobě, to chlapcům jsem to dovolila.

Závěrečná část

Jakmile byly bubenické paličky dostatečně suché, přesunuli jsme se s dětmi do herny, kde probíhala realizace hlavní části aktivity. S dětmi jsme vytvořili kruh, sedli jsme si na zem, aby se dětem následně dobře bubnovalo. Nejdříve jsem jim představila, jak vypadají opravdové bubenické paličky. Nechala jsem je kolovat, aby si je děti mohly ohmatat a manipulovat s nimi. Poté jsem dětem rozdala jejich vyrobené, barevné, bubenické paličky. Děti jsem seznámila s aktivitou. Úkolem dětí bylo zopakovat rytmičtý úryvek, který jsem

jim předvedla. Nejprve jsem tedy zahrála určitý rytmus a děti jej musely zopakovat. Bubnovali jsme o zem. Mladší děti nejprve nepochopily, že mají rytmickou stopu opakovat hned, jakmile dohrajú já. Tato aktivita byla pro ně dost náročná. Starší děti omylem bubnovaly i ve chvílích, kdy měly být v klidu. Začala jsem jednoduchými a lehce zapamatovatelnými úryvky. Dále jsem zvyšovala obtížnost. Na závěr jsem předváděla rytmus nejen bubnováním o zem, ale také například dvěma paličkami o sebe, nebo jen jednou paličkou o zem, abych provedla jistou obměnu.

Obrázek 4 – Bubenické paličky

Závěrečná část

Po hlavní části, jsem dětem řekla, že se z nich stanou opravdoví bubeníci a budou svými paličkami doprovázet skladbu Radeckého pochod. Zapnula jsem reproduktor a děti si připravily bubenické paličky. Jeden chlapec neustále chtěl vyzkoušet mé paličky na buben. Paličky jsme si vyměnily, aby si mohl vyzkoušet bubnovat s opravdovými bubenickými paličkami. Pustila jsem pochod a začali jsme bubnovat. Bubnovali jsme libovolně, paličkami přes sebe, jednou paličkou o zem apod. Také jsem měnila rytmus a děti bubnovaly podle mě. Radeckého pochod se dětem líbil a mladší děti dokonce začaly pochodovat okolo herny v rytmu skladby. Pustila jsem Radeckého pochod ještě dvakrát a následně jsme se přesunuli s dětmi do třídy.

5.7 Aktivita č. 7 – Hra na zvonky

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Harmonické cítění / Sluch pro harmonické akordy a intervaly

Forma: Řízená činnost

Metody: Rozhovor, manipulování, předvádění, demonstrace

Prostředky a pomůcky: Vyrobené domečky, zvonky, podsedačky

Datum realizace: 10. 3. 2023

Časová dotace: 35 minut

Tabulka 8 – Didaktická strategie – aktivita č.7

Charakteristika dětí

Ve dne 10. 3. 2023 se ve třídě Včeliček nacházelo celkově 9 dětí z toho 5 chlapců a 4 děvčata. Jednalo se o věkově heterogenní skupiny, neboť ve třídě byly děti ve věku od tří do pěti let. Aktivitu děti nezvládly, protože byla vhodná spíše pro starší děti. Mladší děti nedokázaly porozumět mým pokynům a nepoznaly ani barvy zvonečků. Starší děti se snažily aktivitu svědomitě plnit, ale konsovaly podle nich všechny zvonky.

Průběh aktivity

Úvodní část

Na úvod jsem dětem krátce vysvětlila, co bude podstatou aktivity. Vysvětlila jsem jim, že budeme hledat dvojice zvonečků, které spolu ladí. Pro děti byl tento pojem „ladí“ velmi abstraktní. Povídali jsme si o tom, že některé zvuky spolu zní hezky, a jiné zase tak hezky nezní. Pokud hezky nezní, říká se jim falešné. Na ukázkou jsem vybrala dva zvonky, které spolu ladily a dva zvonky, které spolu neladily. Poté jsem přešla k vysvětlování hlavní aktivity.

Hlavní část

V hlavní aktivitě jsem zvolila jedno dítě, které mělo za úkol obcházet všechny domy, ve kterých budou sedět děti a hledat konsonující a disonující zvonky, tudíž dvojice zvonků, které k sobě ladí a které neladí. Dítě, které obcházelo domy, mělo úlohu zvoníka. Pokud si nevědělo rady, mohly mu ostatní děti napovědět. Domy byly sladěné v barvě zvonečků, aby děti lehce rozpoznaly, které k sobě patří. Následně jsme tedy začali. Děti si posedaly do domečků, které byly rozmístěny po herně. Zvoník přišel k prvnímu domu, zaklepal, a pronesl větu „*jakýpak má zvoneček, asi tenhle domeček.*“ Poté dítě v domě a zvoník museli záraz

zazvonit, a zvoník určil, zda intervaly k sobě ladí či neladí. Pokud ano, dítě z domku se zvedlo a obcházelo další domy se zvoníkem. Pokud ne, dítě zůstalo v domku sedět. Takto se poté na pozici zvoníka vystřídal více dětí. Děti také měnily pozici v domech.

Obrázek 5 – Sada hracích zvonků

Závěrečná část

V závěrečné části mi nejprve děti pomohly uklidit zvonky. Poté jsme vytvořili komunitní kruh v herně. S dětmi jsme se shodli, že aktivita byla hodně těžká. Hodnocení s dětmi probíhalo slovní formou. Snažila jsem se jim pokládat otázky: například, co bylo pro děti nejtěžší, v čem by se chtěly zlepšit. Také jsme si povídali o tom, že bychom si příště na zvonky zahráli nějakou dětskou písničku. Zeptala jsem se dětí, zda si pamatují nějakou notu, například F, G, protože domy měly názvy například Domek G, Domek F apod. Po tomto slovním zhodnocení jsem děti pochválila za to, že tuto těžkou aktivitu zvládly.

5.8 Aktivita č. 8 – Poznávání tempa v hudbě

Oblast rozvíjení / Způsob rozvíjení: Hudební sluch / Rozpoznávání tempa a dynamiky v hudbě prostřednictvím orffových nástrojů

Forma: Řízená činnost

Metody: Rozhovor, manipulování, demonstrace

Prostředky a pomůcky: Obrázky nástrojů, rumba koule, boomwhackery, ozvučná dřívka, reproduktor, mobilní telefon, hudební ukázky

Datum realizace: 10. 3. 2023

Časová dotace: 20 minut

Charakteristika dětí

Ve dne 10. 3. 2023 se ve třídě Včeliček nacházelo celkově 9 dětí, z toho 5 chlapců a 4 děvčata. Jednalo se o věkově heterogenní skupinu dětí, neboť ve třídě byly děti ve věku od tří do pěti let. V aktivitě byly opět viditelné rozdíly mezi staršími a mladšími dětmi. Nicméně všechny děti se do aktivity zapojily. Byly šikovné a poslušné. Mladší chlapci i když mimo tempo, aktivitu prováděli bez větších problémů či odbíhání. Starší děti si poradily jak s dynamickou, tak s rytmickou stránkou aktivity.

Průběh aktivity

Úvodní část

Nejdříve jsem dětem řekla, aby si sedly na koberec. Posadila jsem se tak, aby na mě všechny děti viděly. Seznámila jsem je s aktivitou. Následně jsme dětem začala pouštět hudební ukázky a jejich úkolem bylo určit, zda se jedná o rychlé nebo pomalé tempo hudby. Postupně jsem tedy pouštěla ukázky. Jakmile jsem je stopla, děti odpověděly, jestli byla písnička pomalá nebo rychlá. Tuto část zvládly všechny děti úspěšně. Poté jsem přidala další kritérium a děti měly za úkol ještě rozlišovat, nejen zda melodie v hudební ukázce je rychle nebo pomalu, ale také, zda melodie je potichu nebo nahlas.

Hlavní část

Dětem jsem rozdala hudební nástroje, a rozdělila je do tří skupin. Každá skupina dostala do rukou jiné hudební nástroje. První skupina měla ozvučná dřívka, druhá skupina rumba koule a třetí boomwhackery. V dalším kroku jsem opět zapnula reproduktor, přes který jsem pouštěla různé melodie a hudební ukázky. Úkolem dětí bylo hrát buď rychle nebo pomalu, a navíc také zároveň silně nebo slabě. Děti měly hraní přizpůsobit melodii. Důležité je také poznamenat, že jsem tentokrát nehrála s nimi. Určovala jsem, která skupina má hrát. V rukou jsem měla připravené vytištěné obrázky tří hudebních nástrojů, na které děti hrály. Vždy jsem některý nebo některé zvedla nad hlavu. Skupina, jejíž obrázek nástroje jsem ukázala, musela hrát. Když jsem zvedla nad hlavu obrázek rumba koule a boomwhackeru, znamenalo to, že hraje skupina dětí s boomwhackery a rumba koulemi. Děti s ozvučnými dřívky v danou chvíli nehrály. Děti velmi dobře pochopily princip této aktivity. Dokonce i mladším dětem se dařilo hrát podle daných kritérií.

Obrázek 6 – Obrázky hudebních nástrojů

Závěrečná část

Na závěr jsme s dětmi uklidili hudební nástroje. Tentokrát jsem chtěla provést evaluaci pomocí pohybu. Děti si stouply a vysvětlila jsem jim, jakým způsobem budou aktivitu hodnotit. Hodnotící škála byla tentokrát místnost. Vytyčila jsem roh místnosti, který měl značit, že aktivita byla pro děti jednoduchá a postupně větší vzdálenost od rohu místnosti, znamenala, že byla těžší. Pokud si děti stouply na opačný roh místnosti, znamenalo to, že aktivita byla velmi těžká. Děti jsem tedy pobídla, aby si stouply na hodnotící místo. Jak jsem předpokládala, většina si stoupla přímo do rohu, který značil, že aktivita byla lehká. Několik dětí si stouplo kousek dál od rohu. Nejmladší chlapci podle mého názoru zadání nepochopili a mým pokynům neporozuměli. Stoupli si tam, kde stála většina dětí.

5.9 Aktivita č. 9 - Hra na flétnu

Oblast rozvíjení/ Způsob rozvíjení: Hudební sluch / Rozlišování výšek tónu

Forma: Řízená činnost

Metody: Rozhovor, manipulování, demonstrace, předvádění, dramatizace

Prostředky a pomůcky: Flétny, diplomy, obrazový materiál, lepicí páska, tabule, sladkosti

Datum realizace: 3. 4. 2023

Časová dotace: 40 minut

Tabulka 10 – Didaktická strategie – aktivita č.9

Charakteristika dětí

Ve třídě Včeliček se v den realizace poslední aktivity nacházelo 12 dětí. Celkově zde bylo 5 dívek a 7 chlapců ve věku 3 až 5 let, tudíž se jednalo o věkově heterogenní skupinu dětí. Do aktivity se zapojily všechny děti včetně mladších chlapců. Děti byly snaživé a poslušné. Všichni porozuměli mým pokynům a svědomitě je plnili.

Průběh aktivity

Úvodní část

Ráno před výstupem jsem si připravila všechny prostředky a pomůcky. Měla jsem pro děti připravenou píseň: Běžela ovečka. Tato písnička obsahuje noty G, A, H, C. Dětem jsem zalepila na flétně dírky, které je potřeba držet, když chceme zahrát tyto noty. Pro děti by bylo obtížné držet dírky pouze prsty, a proto jsem zvolila tento způsob hraní. Dětem stačilo pouze do flétny foukat a flétna jim hrála požadovaný tón.

Jakmile jsem děti seznámila s tím, co nás všechno bude čekat, přesunuli jsme se všichni do herny, kde jsme vytvořili kruh. V kruhu jsme zůstali stát. Řekla jsem dětem, že pokud chceme hrát na flétnu, musíme si pořádně procvičit svůj dech. Dětem jsem vysvětlila, jak by měly správně držet tělo a několikrát jsme se pořádně nadechli. Mezitím jsem děti obcházela a kontrolovala, zda správně drží tělo. Poté jsme si sedli na paty. V této části jsem využila prvky dramatizace. Děti jsem motivovala tak, že jsme na velké louce a trháme odkvetlé pampelišky. Předváděli jsme, že trháme pampelišky a následně jsme semínka po louce rozfoukávali. Po pampeliškách si děti měly představit, že je před námi hromada bublifuků, předváděli jsme, že foukáme bubliny na jednu stranu a pak na druhou stranu.

Hlavní část

Následně jsme se přesunuli již k práci s flétnami. Jelikož jsme měli pouze čtyři flétny, děti se střídaly po třech skupinách. Děti si vyzkoušely správné držení flétny, postupně jsem děti opravovala a kontrolovala, zda flétnu drží správně. Vyzkoušeli jsme si cvičení, kdy děti měly do flétny foukat, a vyslovovat „TÝ“. Mezitím děti bez flétniček předváděly, že drží imaginární flétnu a foukají „TÝ“. Postupně jsem děti obcházela a kontrolovala je. Dále jsme zkoušeli průpravná cvičení týkající se foukání po určitou dobu. Vždy jsem počítala a bouchala do bubínku. Po dobu počítání musely všechny děti plynule foukat. Jakmile jsem počítat přestala, děti musely přestat foukat.

Po těchto průpravných dechových cvičeních jsme šli vyzkoušet zahrát písničku: Běžela ovečka.

Děti se opět prostřídaly po třech skupinách. Skupiny dětí jsem poskládala tak, aby byly věkově promíchané. Vybrané čtyři děti si stouply před tabuli. Jejich úkolem bylo najít písmenko, které mají na flétně a před něj si stoupnou. Pokud dítě mělo na flétně například písmeno G, znamenalo to, že si má stoupnout před tabuli k písmenu G, ale také že jejich flétna má zalepené díry potřebné pro zvuk noty G. Tudíž, když dítě fouklo do flétny hrálo

pouze tón G. Další flétny měly dírky na flétnách zalepeny tak, aby vydávaly pouze tóny A, H a vysoké C. Děti jsem seřadila vzestupně podle not. Pokud jsem na dítě ukázala jednou, znamenalo to, že má do flétny jednou fouknout, pokud dvakrát, dítě mělo do flétny fouknout dvakrát atd. Začali jsme tedy hrát. Děti se velmi snažily, a na hru se soustředily. Ostatní děti, které zrovna neměly flétny, písničku zpívaly. S každou skupinou jsme písničku zopakovali alespoň dvakrát, pro důkladnější procvičení.

Obrázek 7 - Flétny

Závěrečná část

Jelikož se jednalo o poslední aktivitu z celé sady, nachystala jsem pro děti odměnu. Jakmile jsme dohráli na flétny, řekla jsem dětem, aby si sedly do třídy na koberec. Sedla jsem si před ně a začala jsem vysvětlovat, že dnes jsem ve třídě naposled, protože jsem realizovala všechny aktivity. Dále jsem se dětí ptala, zda si pamatují, jaké všechny aktivity jsme spolu absolvovali. Nejvíce dětí si vzpomnělo na exkurzi na kostelními varhany, hru na boomwhackery, ale také poznávání zvuků hudebních nástrojů nebo rytmizace básně. Dětem jsem poděkovala za jejich spolupráci a začala jsem postupně rozdávat diplomy a sladkou odměnu. Dětem jsem také popsala, co vše je napsáno v diplomu. Nakonec jsme se rozloučili. Děti se mě neustále ptaly, zda ještě někdy přijdu znova. Slíbila jsem, že je určitě ještě přijdu navštívit.

Obrázek 8 - Diplom

6 EVALUACE SADY AKTIVIT

Evaluace probíhala dvěma způsoby, a to vlastní sebereflexí a hodnocením přítomnou paní učitelkou a vlastní sebereflexí. Na závěr jsem vytvořila srovnání těchto dvou posudků, určila jsem, v čem jsme se s učitelkou shodly a v čem ne. Následně z tohoto srovnání vzešlo doporučení pro praxi. Prvních dvou aktivit se neúčastnila žádná učitelka, a to z pracovních důvodů, proto jsou aktivity hodnoceny pouze mou vlastní sebereflexí. V sebereflexi popisuji, jak aktivitu z mého pohledu zvládly mladší děti a starší děti zvlášť, neboť mezi tříletými a pětiletými dětmi byly viditelné a znatelné rozdíly v provedení aktivity a jejím zvládnutí v celkovém ohledu.

6.1 Aktivita č. 1 – Rytmizace písňe

- Sebereflexe

Při této aktivitě nebyla přítomna žádná paní učitelka, a to z pracovních důvodů. Proto je tato aktivita hodnocena pouze mou sebereflexí bezprostředně po výstupu.

Aktivita byla poměrně náročná. Pro děti je zatím obtížné rytmitizovat písničku, a to hned dvěma způsoby. Pro tuto aktivitu je potřeba rytmitizaci zkoušet častěji, protože bylo zřejmé, že mladší děti v aktivitě tápou a rytmitizaci písni pomocí instrumentů neprovádějí často. Starší děti byly v této aktivitě šikovnější, ale přesto dokázalo správný rytmus vyťukat pouze pět dětí. Děti byly také během řízené činnosti roz dováděné, zvláště mladší kluci. Několikrát během výstupu odešli a nezapojovali se. Měla jsem radost z toho, že i přes obtížné zvládnutí aktivity, většina z nich se velmi snažila. I přesto, že vyťukávání dvou rytmů bylo pro ně ze začátku nepochopitelné, vyvinuly velkou snahu tento úkol splnit a na konci se jim začalo dařit. Jsem toho názoru, že pokud by děti zkoušely rytmitizovat písničky častěji, brzy by tuto aktivitu jednoduše zvládly.

6.2 Aktivita č. 2 – Poznávání hudebních nástrojů

- Sebereflexe

Při této aktivitě nebyla přítomna žádná paní učitelka, a to z pracovních důvodů. Proto je tato aktivita hodnocena pouze mou sebereflexí bezprostředně po výstupu.

Myslím si, že poznávání hudebních nástrojů se dětem líbilo. Měla jsem obavy, že pro mladší děti bude aktivita těžká a nezajímavá, ale nestalo se tak. Do aktivity se zapojily všechny děti. Při Kimově hře, děti hádaly, jaký hudební nástroj se schovává pod látkou. Byla jsem

překvapená, že tato část byla pro děti poměrně náročná. Poznaly pouze typické nástroje jako je například buben, flétna, triangel, ale například dřívka, rumba koule, xylofon nebo činely poznat už nedokázaly. Taktéž děti tápaly v pojmenovávání těchto nástrojů. Zkusili jsme si pro lepší zapamatování opakovat názvy nástrojů, které už byly odkryty a také jsme si vytleskali jejich názvy. V druhé části si nejprve dívky a poté chlapci zvolili, na které hudební nástroje chtějí hrát. Při aktivitě bylo nutné úplné ticho, aby skupiny poznaly zvuk nástroje. To se v mnoha případech nedařilo, protože se děti často spontánně v zápalu hry překřikovaly. Musela jsem je tedy upozorňovat, aby se ztišily. Další problém nastal, když druhá skupina měla být otočena ke zdi a nedívat se. Děti měly tendenci otáčet se a sledovat, kdo hraje. Jednalo se však pouze o mladší děti ve věku tří let, které byly zvědavé. Celkově si myslím, že se dětem aktivita líbila. Jakmile zazněl nějaký nástroj, vždy se k němu rozběhly, a ještě za běhu vykřikovaly jméno nástroje.

6.3 Aktivita č. 3 – Exkurze za kostelními varhany

- Sebereflexe

Exkurze byla velmi příjemným zážitkem jak pro mě, tak pro děti a paní učitelky. Z výkladu paní varhanice jsem byla nadšená. Dokázala děti zaujmout a motivovat. Celou dobu soustředěně poslouchaly a odpovídaly na otázky. Velmi je zaujal zvuk varhan. Myslím si, že nečekaly, že varhany budou tak hlasité. Paní učitelky si nadšeně vše natáčely a následně fotky a videa zveřejnily na soukromých stránkách. Paní varhanice dokázala děti zaujmout. Měla exkurzi rozdělenou na tři části. S tím, že se děti mohly podívat i do samotné vnitřní části varhan. Děti s údivem poslouchaly všechny skladby. Exkurze se vydařila.

- Hodnocení paní učitelkou

Aktivita se skládala ze dvou částí. Studentka si zajistila exkurzi do kostela, kde měla předem domluvený odborný výklad varhanice. Předem měla činnost promyšlenou a byla její součástí. Děti během aktivity dozorovala a spolupracovala s varhanicí.

6.4 Aktivita č. 4 – Hra na boomwhackery

- Sebereflexe

Tato aktivita byla pro děti zpočátku náročná, postupně se však do aktivity ponořily a písničku Sedí liška pod dubem, zahrály bez komplikací. Opět byly zřejmé rozdíly mezi staršími a mladšími dětmi. Mladší děti měly problém poznat, která trubka vydává nižší a která vyšší

tón. Taktéž jim dělalo problém pochopit stupnici. Nerozuměly tomu, proč je stavím do řad. Nejmladší chlapec Matyáš se nezúčastnil žádné aktivity. Na začátku odběhl za paní učitelkou a poté během celého výstupu seděl u ní. Kromě něj byly ostatní děti šikovné, poslušné a snaživé. Nejvíce se jim líbilo, když si mohly zkusit zahrát písničku Sedí liška pod dubem. Byly nadšené a chtěly ji stále opakovat. Písničku jsme hráli několikrát s různými skupinami dětí. Jak mladší, tak starší děti, postupně ke hře přidaly i zpěv a už se ptaly, kdy se budou učit další písničku.

- Hodnocení paní učitelkou

Druhá část proběhla v MŠ. Aktivitu měla připravenou. Byla přiměřená věku dětí s vhodnou motivací. Mluvila jasně a srozumitelně. Opět nejdříve podrobně děti seznámila s činností. Kladla kontrolní otázky. Vše organizačně zvládla. Pro děti přínosné s krásným prožitkem. Vhodně zvolila organizační formu, metody a přizpůsobila prostředí. Nepůsobila nesrozumitelně, děti chápaly zadané úkoly, přiměřeně reagovaly. Zvolená pestrá nabídka činností.

6.5 Aktivita č. 5 – Rytmizace básně

- Sebereflexe

Této aktivity jsem se ze začátku trochu obávala. Myslela jsem, že děti se mnou nebudou chtít spolupracovat, protože je básnička nezaujme. K svému překvapení tomu tak nebylo. Myslím, že tato aktivita byla vhodná jak pro mladší děti, tak pro starší. Starší děti se dokonce předbíhaly a vykřikovaly, jakého hudebníka chtějí představovat. Přidělila jsem starším dětem tedy funkce hudebníků. Krátce jsem dětem aktivitu vysvětlila a básničku jsme si přeříkali. Přitom jsem se snažila dětem vysvětlit pohyby, které mají dělat. Poté jsme šli vyzkoušet básničku. Mladší děti trošičku tápaly a ze začátku se jim básnička pletla, což je pochopitelné. Starší děti si však své funkce velmi užívaly. Rozhazovaly rukama, předváděly až herecké výkony při hře na nástroj a jakmile měly jít opodál, schválně se rozběhly a skokem spadly na zem. Dlouho se tomu smály. V tomto případě však vůbec nenarušovaly průběh aktivity, protože s námi rytmovaly básničku hrou na tělo a aktivně se zapojovaly. Těšily se, až na ně přijde řada. Mladší děti si užívaly to, že se mohou dívat na starší. Nejtěžší bylo pro ně pochopit, kdy si mají tlesknout s kamarádem. Po druhém opakování básničky však pochopily, co mají dělat, a dále pracovaly bez problému. Básničku si poté celý den zpívaly a rytmovaly, z čehož jsem měla velkou radost.

- Hodnocení paní učitelkou

Hra na muzikanty se dětem moc líbila. Studentka měla připraveny obrázky hudebních nástrojů, kterými děti motivovala k výběru jednoho z nich, který jim poté připnula na oblečení a stali se z nich opravdoví muzikanti. Děti byly rovněž motivovány i básničkou k danému hudebnímu nástroji a pantomimicky na něj představovaly hru, což se jim moc líbilo. Pro tuto činnost bylo stěžejní věkové rozmezí dětí, jelikož v době realizace byly v naší MŠ zrovna jarní prázdniny, kdy pro malý počet dětí, byly všechny děti spojeny do jedné třídy. Nejmenší děti spíše přihlížely. Nicméně studentka dětem předala pokyny, které děti respektovaly a plnily.

6.6 Aktivita č. 6 – Hra na bubeníky

- Sebereflexe

Děti byly od rána zvědavé, co budeme dělat. Barvení paliček se jim totiž natolik zalíbilo, že si chtěly barvit neustále další a další paličky. Barvení šlo jak malým, tak velkým dětem. Jelikož bylo ve třídě málo dětí, mohla jsem mít ke všem individuálnější přístup. Nevěděla jsem, zda pro děti budu autorita, jelikož jsem jich většinu neznala. Při samotné aktivitě mě však poslouchaly a s předškoláky se dobře spolupracovalo. První část aktivity byla pro mladší děti velmi matoucí. Nedokázaly si zapamatovat a zopakovat ani jednoduchou rytmickou stopu. Paličkami pouze bouchaly o zem, jak se jim zachtělo. Předškoláci byli šikovnější, a tak jsem neustále úroveň rytmických stop zvyšovala od nejjednodušších po nejsložitější. Nejdelsí rytmické stopy si pak dokázalo zapamatovat jen pár dětí. V následující části jsem pustila skladbu, do které jsme bubnovaly. Bylo vidět, že je tato aktivita jednodušší a pro děti zábavnější. Zapojily se i mladší děti, když viděly, že všichni bouchají najednou a přidaly se. S provedením této aktivity jsem spokojená.

- Hodnocení paní učitelkou

U této činnosti se mi moc líbilo, že studentka děti nejdříve motivovala tím, že si děti ozvučná dřívka mohly nabarvit na libovolnou barvu. Opakování rytmizace (hra na ozvěnu) se starším dětem dařila, mladší děti tato činnost bavila, ale zvládly zopakovat jen jednoduchou rytmizaci. Poté studentka přešla na hru s hudebním doprovodem. Při této činnosti bych začínala spíše na jednodušších písních (Skákal pes) a postupně přecházela ke složitějším. Příště bych před samotnou rytmizací nejdříve děti s ozvučnými dřívky seznámila, aby si je mohly prohlédnout, osahat a vyzkoušet, jaký vydávají zvuk. Také by bylo vhodné dětem

vysvětlit, jak se dřívka správně drží (každé držíme asi v jedné třetině délky, abychom netlumili při hře jejich zvuk). Nicméně tato aktivita děti moc bavila, byla pro ně zábavná, studentka uměla děti zaujmout a motivovat ke hře.

6.7 Aktivita č. 7 – Hra na zvonky

- Sebereflexe

Tuto aktivitu jsem měla podle svého názoru připravenou nejvíce ze všech. Pro děti jsem vyrobila domečky, ve kterých měly umístěné zvonečky. V každém domečku bylo jedno dítě a zvoník domky obcházel. Jeho úkolem bylo hledat konsonantní a disonantní intervaly. Pokud zvoneček v domečku ladil s jeho zvonečkem v ruce, vzal si dítě z domečku s sebou, aby s ním obcházel další domečky. Pokud interval neladil, dítě zůstalo sedět v domečku. Nicméně tato aktivita byla velmi náročná. S postupem času jsem si uvědomila, že jsem měla zvolit méně domečků, stačily by tři nebo čtyři a vybrat takové tóny, u kterých půjde poznají a rozlišit kontrast či soulad dvou intervalů. Aktivitu jsem následně zkoušela se staršími dětmi. Ani starší děti nedokázaly poznat, zda zvuk ladí či neladí. Tato aktivita je vhodná pouze pro předškolní děti, a to v té variantě, kdy bude domků málo a bude snadné rozlišit znatelný ladící či neladící tón.

- Hodnocení paní učitelkou

Studentka zvolila velmi vhodnou motivaci k aktivitě. Děti nejdříve s činností seznámila, vysvětlila. Studentka působila klidně, vyrovnaně, mluvila srozumitelně a vše několikrát zopakovala. Ověřovala si zpětnou vazbou od dětí, zda pochopily, co se od nich žádá. Nicméně zvolená aktivita byla pro děti zcela nová, děti této věkové skupiny zadané úkoly nedokázaly splnit. Studentka sama navrhla tuto činnost vyzkoušet se staršími dětmi (předškoláci 5–7 let), avšak činnost dopadla se stejným výsledkem. V rámci daného šetření, aby naplnila zadané požadavky, činnost vhodně a přiměřeně zjednodušila. Výsledkem bylo, že už se některé děti seberealizovaly a studentka naplnila své očekávání.

6.8 Aktivita č. 8 – Poznávání tempa hudby

- Sebereflexe

S výsledkem aktivity jsem celkově velmi spokojená. Realizace aktivity proběhla v příjemné, klidné a přátelské atmosféře. Tato aktivita patřila k jednodušším aktivitám a pro děti byla zajímavější. I nejmladší děti aktivitu bez větších obtíží zvládly, dokázaly porozumět mým

pokynům a určit, zda se jedná o rychlou či pomalou melodii. Také dokázaly hrát v určeném tempu podle slyšené melodie, z čehož jsem měla velkou radost. Starší zaujaly hudební ukázky, které jsem pouštěla z reproduktoru. Vždy napjatě čekaly, jaká melodie začne hrát a rychle jí začaly přizpůsobovat tempo a dynamiku hraní. Dětem nedělalo problém poznat podle obrazového materiálu, kdy má která skupina hrát. Mohla jsem vytvořit také více skupin, protože jsem měla připravených více vytištěných nástrojů, ale usilovala jsem o to, aby si i mladší děti do hry zapojily. Vzhledem k tomu, že bylo dětí ve třídě pouze 9, usoudila jsem, že tři skupiny budou ideální. Reprodukter, který jsem přinesla, byl někdy poměrně špatně slyšet i přesto, že jsem jej měla zesílený na maximum. Pro příště bych zvolila větší reproduktor, či hudbu nahranou na CD.

- Hodnocení paní učitelkou

Činnost byla věkově přiměřená a vhodně zvolená. Studentka provedla motivaci a vše dětem srozumitelně vysvětlila. Aktivitu pochopily i nejmladší děti ve třídě. Studentka při aktivitě použila tři druhy hudebních nástrojů, využila také obrázků, pro jednodušší pochopení zadání. Činnost děti bavila a byla pro děti zajímavá. Nevýhodou pouštění písni z reproduktoru bylo dlouhé připojování a načítání skladeb, během kterého byly děti netrpělivé. Nicméně hned jak začala hrát melodie se opět soustředily a se studentkou spolupracovaly. Studentka provedla také netradičním způsobem závěrečné hodnocení aktivity, na které děti nebyly zvyklé, proto jej mladší děti nepochopily. Ačkoliv byla závěrečná evaluace nová, byla pro děti velmi zajímavá.

6.9 Aktivita č. 9 – Hra na flétnu

- Sebereflexe

S realizací a provedením této aktivity jsem velmi spokojená. Hra na flétnu byla pro děti zajímavou aktivitou a myslím si, že děti bavila. S flétnou se děti již v minulosti seznámily a také absolvovaly představení pro rodiče, při kterém na flétnu hrály, proto jsem jim nemusela znovu vysvětlovat všechny základní informace týkající se hry na flétnu. Děti se do aktivity zapojovaly, pokynům porozuměly a spolupracovaly se mnou. Na úvod jsem zvolila motivaci, při které jsme si představovali, že foukáme do různých předmětů. Využívala jsem také nápadů dětí a jejich asociace. Následně jsme si vyzkoušeli techniky foukání do flétny a její správné držení. Mladší děti velmi snaživě poslouchaly mé instrukce, od aktivity neodbíhaly a projevíly zájem o hru na flétnu. Všechny děti se mnou plně spolupracovaly a bedlivě poslouchaly, co jim říkám. Starší děti dokázaly lépe a čistěji na flétnu foukat a

rychleji reagovaly na mé pokyny při hře písničky Běžela ovečka. Tuto aktivitu hodnotím velmi kladně. Hra na flétnu není pro děti vůbec jednoduchá, proto si myslím, že nápad zalepit příslušné dírky tak, aby hrály požadovaný tón a děti do fléten pouze foukaly, byl velmi vhodným krokem. Chybou v realizaci aktivity bylo to, že jsem na závěr s dětmi neprovedla zhodnocení aktivity, ale ihned jsem dětem šla rozdávat diplomy. Z diplomů, které děti dostaly, byly nadšené, stejně tak jako z malé sladkosti, kterou jsem jim dala za úspěšné zvládnutí celé sady instrumentálních aktivit.

- Hodnocení paní učitelkou

Praktikantka si vhodně stanovila cíle, činnosti byly přiměřené a uzpůsobené věku dítěte. Organizace prostředí byla promyšlená a přizpůsobena, děti měly dostatek prostoru, bylo zajištěno větrání, k dispozici byl dostatečný počet nástrojů. Počáteční motivace k aktivitám i průběžná byla adekvátní. Děti velmi činnosti zaujaly, mohly se všechny seberealizovat, jednotlivé činnosti plynule na sebe navazovaly. Praktikantka/učitelka/se s dětmi věnovala v dostatečné míře dechové přípravě. Děti si samy nástroje vybíraly, nikdo nebyl ke hře nucen. Praktikantka/učitelka rozvíjela nejen hudební dovednosti dětí, ale také matematickou a předčtenářskou gramotnost. Na závěr děti ocenila. Praktikantka/učitelka působila klidně, vyrovnaně a velmi pozitivně. Doporučovala bych přidat příště hodnocení dětmi samými, vedeme je k sebehodnocení.

6.10 Porovnání sebereflexe a hodnocení paní učitelkou

V níže uvedené tabulce shrnuji pozitiva a negativa jednotlivých aktivit, na které jsem během sebereflexe přišla. Toto mé vlastní zhodnocení porovnávám také s hodnocením paní učitelky, která se dané aktivity zúčastnila. Nutno připomenout, že průběhu první a druhé aktivity se nezúčastnila žádná paní učitelka, proto jsem si zde vytyčila pouze vlastní pozitiva a negativa. V tabulce uvádím body, na kterých jsme se s paní učitelkou shodly, a body, na kterých jsme se neshodly.

Název aktivity	Sebereflexe	Hodnocení paní učitelkou
Aktivita č. 1 <i>Rytmizace písně</i>	+ výběr známé písničky + rozdělení do skupin + plynulá návaznost činností + vhodně stanovené cíle, metody a formy	Hodnocení paní učitelkou neproběhlo
	- použití pouze jednoho druhu hudebního nástroje - nezajímavý hudební nástroj - nespolupráce všech dětí	
Aktivita č. 2 <i>Poznávání hudebních nástrojů</i>	+ vhodná motivační část + mnoho druhů hudebních nástrojů + propojení s poslechovými činnostmi + aktivita uzpůsobena všem dětem	Hodnocení paní učitelkou neproběhlo
	- časová náročnost - náročná organizace	
Aktivita č. 3 <i>Exkurze za kostelními varhany</i>	+ zajímavý hudební nástroj + hudební ukázky + motivace dětí + zajímavý odborný výklad varhanice + netradiční prostředí + spolupráce dětí s varhanicí	+ spolupráce studentky s varhanicí + promyšlené činnosti + odborný výklad
	- nedostatek prostoru - velká skupina dětí	Paní učitelka neuvedla žádná negativa
Aktivita č. 4 <i>Hra na boomwhackery</i>	+ netradiční hudební nástroj + vhodná motivace dětí + adekvátně stanovené cíle + spolupráce s dětmi	+ vhodná motivace dětí + srozumitelné udávání pokynů + vhodná organizace aktivit
	- vysoká obtížnost aktivity pro mladší děti	Paní učitelka neuvedla žádná negativa
Aktivita č. 5 <i>Rytmizace básně</i>	+ vlastní text básničky + motivace dětí + promyšlenost aktivity	+ vlastní text básničky + motivace dětí + promyšlenost aktivity
	- věkové rozmezí dětí	- věkové rozmezí dětí
Aktivita č. 6 <i>Hra na bubeníky</i>	+ návaznost činností + propojení hudební a výtvarné činností + zajímavá hudební ukázka	+ motivace a zaujmutí dětí + propojení hudební a výtvarné činnosti + vtáhnutí dětí do role muzikantů
	- obtížnost aktivity pro mladší děti - krátká úvodní část	- nedostatečné seznámení dětí s hudebním nástrojem
Aktivita č. 7 <i>Hra na zvonky</i>	+ netradiční hudební nástroj + zajímavé pomůcky a prostředky + vhodná motivace	+ srozumitelně udávané pokyny + průběžná modifikace aktivity + výběr pomůcek
	- vysoká obtížnost aktivity - neúměrnost stanovených cílů	- vysoká obtížnost aktivity - neúměrnost stanovených cílů

Aktivita č. 8 <i>Poznávání tempa v hudbě</i>	+ porozumění pokynům + využití obrazového materiálu + vhodná náročnost aktivity + hudební ukázky + rozdělení dětí na skupiny	+ porozumění pokynům + využití různých nástrojů + vhodné pomůcky a prostředky + zajímavé hudební ukázky
	- technické problémy - krátká úvodní část	- technické problémy
Aktivita č. 9 <i>Hra na flétnu</i>	+ uzpůsobení aktivity věku dítěte + vhodná motivace + návaznost činností + spolupráce a zapojení všech dětí	+ uzpůsobení aktivity věku dítěte + spolupráce a zapojení všech dětí + stanovené cíle, metody + rozvíjení i dalších vzdělávacích oblastí
	- neproběhla závěrečná reflexe ze strany dětí	- neproběhla závěrečná reflexe ze strany dětí

Tabulka 11 – Porovnání sebereflexe a hodnocení paní učitelkou

S paní učitelkou jsme se v mnoha bodech shodly, a to se také odrazilo v našem závěrečném hodnocení. Obě jsme našly podobná pozitiva i negativa. Vyhodnotily jsme, že pozitiva této sady aktivit jsou především v použití mnoha různých hudebních nástrojů, jako jsou ozvučná dřívka, flétny, zvonky, boomwhackery, bubínky, apod. Děti měly možnost seznámit se s různými hudebními nástroji. Paní učitelka také oceňuje, že sada aktivit se kromě hudebních dovedností zaměřuje i na jiné oblasti rozvíjení, například na předčtenářskou gramotnost či předmatematické dovednosti. Pozitiva jsme s paní učitelkou našly také ve výběru pomůcek a prostředků při aktivitách, dále v organizaci a návaznosti činností, a ve vhodné motivaci dětí. Vyhodnotily jsme, že většina aktivit byla adekvátně modifikována věku dítěte a ve většině aktivit byly vhodně stanovené cíle a metody vzdělávání.

Co se týče negativ při realizaci aktivit, největším problémem bylo věkové rozmezí dětí. Mladším dětem dělalo potíže porozumění pokynům a také manipulace s hudebními nástroji. Ve spěchu jsem také občas pozapomněla naplánované dílčí činnosti například v úvodní či závěrečné části, na čemž jsme se s paní učitelkou také shodly. Negativa jsme viděly v náročnosti aktivity č.7, v nedostatečném seznámení dětí s hudebním nástrojem. Při některých aktivitách jsem měla technické potíže s reproduktorem, anebo potíže s časovou náročností aktivity.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Realizace instrumentálních činností není pro učitelky mateřských škol snadná záležitost. Je potřeba instrumentální činnosti dopředu pečlivě naplánovat, poskytnout dítěti podnětné prostředí, ve kterém bude moci rozvíjet hudební dovednosti, a především být pro dítě vzorem v muzikálnosti. Důležité je také stanovit si adekvátní cíle a zvolit vhodné metody, které jsou úměrné věku dítěte. Dítě bychom s hudebním nástrojem měli nejprve řádně seznámit a poskytnout mu vhodnou motivaci, aby se následně do aktivity zapojilo s chutí a zájmem.

Věk dítěte byl během realizace sady aktivit tím nejstěžejnějším faktorem. Mezi tříletými a pětiletými dětmi jsem zaznamenala znatelné a viditelné rozdíly. Konkrétně nejmladším tříletým chlapcům dělalo velké obtíže porozumění mým pokynům a také jsem zaznamenala, že samotná manipulace s hudebními nástroji byla pro chlapce velmi obtížná. U těchto mladších dětí je ideální začínat s jednoduchými rytmizacemi textu či hrou na tělo. Starší děti naopak má motivace většinou zaujala a projevíly velkou snahu, aby aktivitu co nejlépe zvládly. Dokázaly porozumět mým pokynům a také zvládly manipulování s hudebními nástroji.

Dále bych pro praxi doporučovala pracovat s netradičními hudebními nástroji, které děti na první pohled zaujmou například svým barevným vzhledem. Zajímavé jsou pro děti boowhackery, zvonky, nebo výroba jejich vlastních hudebních nástrojů. Stejně jako využití rozmanitých druhů hudebních nástrojů, je pro děti lákavé používání mnoha pomůcek a prostředků, například prostřednictvím obrazového materiálu pro lepší pochopení aktivity.

Musím také vyzdvihnout exkurzi za kostelními varhanami, která bavila jak děti, tak paní učitelky. Paní varhanice dokázala děti zaujmout tak, že tuto exkurzi si na konci celé sady aktivit všechny děti pamatovaly. Doporučovala bych tedy zkusit i jiné formy než řízenou činnost, i přes to, že se ve všech ohledech jedná o nevhodnější formu pro realizaci instrumentálních aktivit.

Co se týče oblasti vzdělávání, které jsem u aktivit zvolila, bylo viditelné, že děti poměrně dobře zvládají aktivity zaměřené na rytmické cítění a hudební sluch. Ovšem aktivity týkající se rozvoje tonálního a harmonického cítění nejsou pro děti příliš známé. Doporučovala bych častější zařazení aktivit pro rozvoj tonálního a harmonického cítění do programu školy. Jedná se například o rozpoznávání falešných tónů v souzvuku, určování durové a mollové melodie apod.

Při realizaci sady aktivit jsem zjistila, že je podstatné mladším dětem aktivitu co nejvíce modifikovat, aby ji byly schopny zvládnout, stanovovat si dosažitelné cíle, srozumitelně vysvětlovat průběh aktivity a v motivační části děti co nejvíce zaujmout.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma využití instrumentálních činností k rozvoji hudebních dovedností dětí v mateřské škole je pro mě obrovským přínosem nejen do mé budoucí praxe, ale také přínosem pro mé další vzdělávání. Díky této práci jsem mohla rozšířit své znalosti z oblasti hudby, konkrétně hudebního vývoje dítěte, hudebních činností, specificky pak především znalosti o instrumentálních činnostech. Mohla jsem také nasbírat cenné zkušenosti při realizaci sady instrumentálních aktivit. Toto téma mi bylo velmi blízkým, a to z toho důvodu, že jsem od mala navštěvovala základní uměleckou školu, kde jsem docházela na hru na klavír, a v pozdějším věku na hru na akordeon. Hudba mě provází po celý můj život, a v této bakalářské práci jsem mohla zúročit své dosavadní znalosti a zkušenosti. Co se týče struktury bakalářské práce je rozdělena na praktickou a teoretickou část.

V teoretické části jsem se nejprve zabývala hudebními předpoklady dítěte. Zde jsem objasňovala, zdánlivě jen nepatrně se lišící pojmy – vlohy, schopnosti a dovednosti. V kapitole instrumentální činnosti v souboru hudebních činností v MŠ jsem se zaměřila na poslechové, pěvecké, hudebně pohybové a instrumentální činnosti v návaznosti na instrumentální činnosti jsem v této kapitole rozebrala také rytmické a melodické orffovy nástroje. V poslední kapitole jsem se věnovala rozvoji instrumentálních dovedností, dále rozvoji samotných hudebních dovedností, kde jsem se konkrétně zaměřila na hudební rozvoj tříletých až šestiletých dětí.

V praktické části jsem na základě tématu mé bakalářské práce sestavila sadu devíti aktivit. V každé aktivitě jsem využívala různých hudebních nástrojů, jednalo se o nástroje především Orffova instrumentáře, ale také novodobější hudební nástroje. Prostřednictvím těchto hudebních nástrojů jsem se snažila dosáhnout hudebního rozvoje u předškolních dětí v oblastech jako je hudební sluch, rytmické cítění, hudební paměť a další.

Mateřská škola, ve které jsem aktivity realizovala mi poskytla vhodné zázemí pro realizaci. Sada aktivit naplnila mé očekávání, s celkovým výsledkem a provedením jsem velmi spokojená. V neposlední řadě jsem se také ujistila a přesvědčila, že práce učitelky v mateřské škole je povolání, které bych chtěla v budoucnu vykonávat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Ben – Tovim, A., & Boyd, D. (2007). *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál.
- [2] Buren, V., Mullensiefen, D., Roeske, T., & Degé, F. (2021). *What make child musical? conception of musical ability in childhood*. Dostupné z <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03004430.2020.1866566>.
- [3] Engelthalerová, Z., Kubecová, M., Kukačková, M., Košťálková, M., & Raušerová, A. (2019). *Rozvíjíme pohybovou koordinaci dětí*. Praha: Raabe.
- [4] Čáp, J., & Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- [5] Čížek, B. (2008). *Hudební nástroje evropské kultury*. Praha: Aventinum.
- [6] Česká Orffova společnost. (2022). Dostupné z <http://orff.cz/>.
- [7] Daniel, L. (2010). *Metodika hudební výchovy*. Ostrava: MONTANEX.
- [8] Derevjaníková, A., & Dzurilla, M. (2014). *Hudobná výchova v predprimárnej edukácii*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum.
- [9] Drábek, V. (2004). *Stručný průvodce hudební psychologií*. Praha: Univerzita Karlova.
- [10] Drgáčová, R., & Kotůlková, J. (2007). *Česká Orffova společnost – minulost, přítomnost a budoucnost*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- [11] Franěk, M. (2007). *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum.
- [12] Gordon, E. (2010). *The Musical Aptitude Profile*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- [13] Hartl, P., & Hartlová, H. (2010) *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.
- [14] Holas, M. (2001). *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. Praha: Akademie múzických umění.
- [15] Holas, M. (2013). *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. Praha: Akademie múzických umění.
- [16] Hurník, I., & Poš, V. (1969). *Česká Orffova škola*. Praha: Edition Supraphon.
- [17] Jurkovič, P. (2012). *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál.
- [18] Koenig, J. (2021). *The Musical Child*. London: HarperCollins Publishers.
- [19] Kohoutek, R. (2000). *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Akademické nakladatelství, CERM, s. r. o.

- [20] Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžičková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Praha: Raabe.
- [21] Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.
- [22] Plamínek, J. (2020). *Džungle v nás*. Praha: Grada.
- [23] Raková, M., Štíplová, L., & Tichá, A. (2016). *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Praha: Portál.
- [24] Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum.
- [25] Slavíková, M. (2012). *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html>.
- [26] Synek, J. (2004). *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- [27] Šimanovský, Z. (2011). *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál.
- [28] Tichá, A., & Raková, M. (2007). *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál.
- [29] Vrkočová, L. (1999). *Slovníček hudebních osobností*. Praha: Ludmila Vrkočová.
- [30] Vrkočová, L. (2005). *Slovníček základních hudebních pojmů*. Praha: Ludmila Vrkočová.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj. a jiné

atd. a tak dále

apod. a podobně

č. číslo

MŠ mateřská škola

např. například

tzn. to znamená

tzv. tak zvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Rytmičké úryvky	37
Obrázek 2 - Boomwhackery	42
Obrázek 3 – Obrázky hudebních nástrojů	45
Obrázek 4 – Bubenické paličky	47
Obrázek 5 – Sada hracích zvonků	49
Obrázek 6 – Obrázky hudebních nástrojů	51
Obrázek 7 - Flétny	53
Obrázek 8 - Diplom.....	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Obsah sady aktivit.....	35
Tabulka 2 – Didaktická strategie – aktivita č.1	36
Tabulka 3 – Didaktická strategie – aktivita č.2.....	38
Tabulka 4 – Didaktická strategie – aktivita č.3.....	40
Tabulka 5 – Didaktická strategie – aktivita č.4.....	41
Tabulka 6 – Didaktická strategie – aktivita č.5.....	43
Tabulka 7 – Didaktická strategie – aktivita č.6.....	46
Tabulka 8 – Didaktická strategie – aktivita č.7.....	48
Tabulka 9 – Didaktická strategie – aktivita č.8.....	49
Tabulka 10 – Didaktická strategie – aktivita č.9.....	51
Tabulka 11 – Porovnání sebereflexe a hodnocení paní učitelkou.....	62